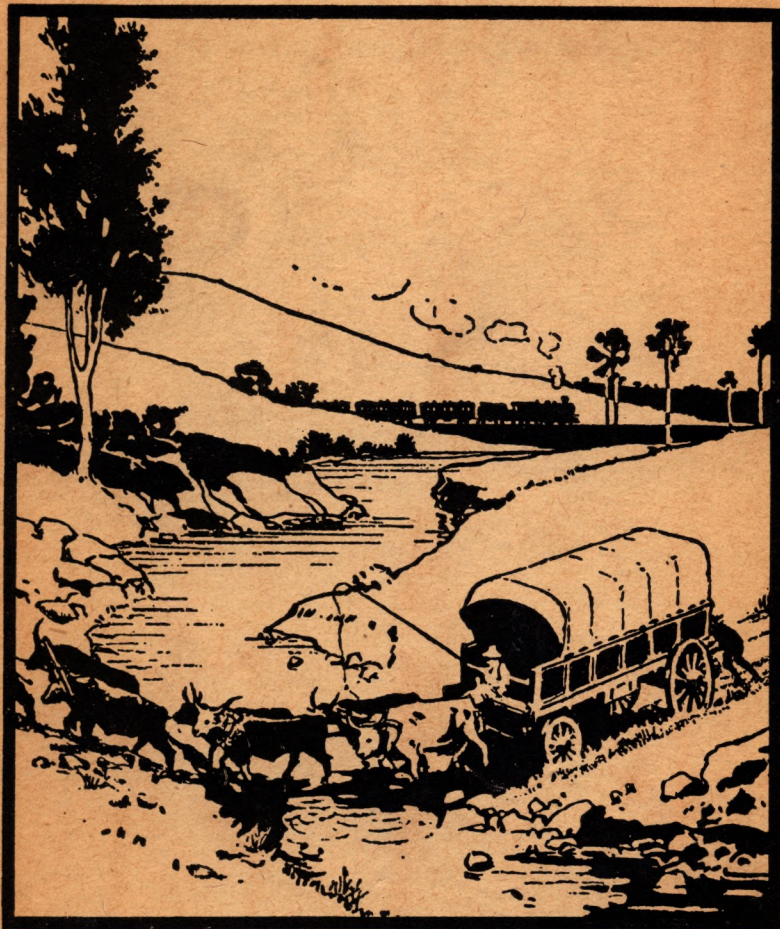

PADISO I

31

(E SIAMISITSWE KA 1949)

<i>First edition,</i>	1940 :	10,000
<i>Reprinted</i>	1942 :	2,500
<i>Reprinted</i>	1944 :	5,000
<i>Reprinted</i>	1945 :	5,000
<i>Reprinted</i>	1946 :	5,000
<i>Reprinted</i>	1947 :	8,000
<i>Revised edition,</i>	1949 :	20,000
<i>Reprinted</i>	1953 :	15,000
<i>Reprinted,</i>	1955 :	10,000

COPYRIGHT RESERVED

Printed in Tswana

MORIJA PRINTING WORKS

MORIJA, BASUTOLAND

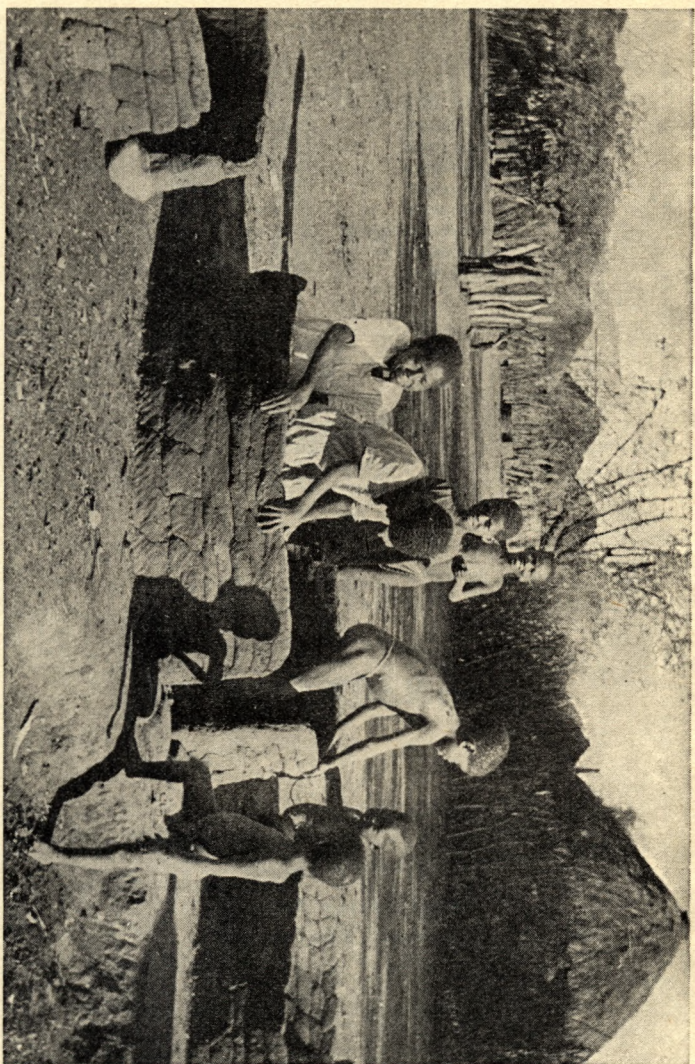

Photo by J. H. L. Burns.

LIVINGSTONE TSWANA READERS

PADISO YA NTLHA

STANDARD 1

(E SIAMISITSWE KA 1949)

THE LONDON MISSIONARY SOCIETY

TIGERKLOOF, CAPE PROVINCE

SOUTH AFRICA

1955

DITHUTO

	PAGE		PAGE
1 Sefitlholô	1	19 Sesinyi sea botho-	
2 Modisa le Phiri	2	loga	39
3 Phuduhudu le Khu-		20 Sesinyi se boêla gae	42
du	4	21 Lebole la ga Rraabô	44
4 Ntša	5	22 Dihudi le Khudu-	
5 Tšhwene le Tlhwane		bane	46
le Mmutlê	9	23 Mabôkô a le mabedi	49
6 Yesu ke na naê	11	24 Phokobjê le Pudi...	51
7 Mosadi yo o iphe-		25 Lewatlê	54
tseng tau.....	12	26 Mmutla le Thôlô...	56
8 Dintša tse di bolo-		27 Nakana tsa ga Thô-	
kang baeti	14	lwê	61
9 Mogolori le		28 Lobopô	64
Nkgwana	17	29 Modimo Mmopi ...	67
10 Mosimane Yesu kwa		30 Boloi, 1	68
Yerusalema	19	31 Molaô wa manong...	71
11 O boêla kwa Nasa-		32 Kamêla	73
rêtha.....	21	33 Boloi, 2	76
12 Thabanchu	23	34 Pina ya Morafe.....	79
13 Pitse	24	35 Baeti le Bera.....	80
14 Ditirô tse dimpe...	27	36 Leruarua	82
15 Kgama le Tawana ...	29	37 Phokobjê le Phiri...	84
16 Malebogô	33	38 Maqamusela	88
17 Pitse e tilodi	34	39 Molaô wa bommôgô	93
18 Dibaga tse di la-		40 Bokhutlô jwa ngwa-	
tlhlilweng	36	ga	96

Baphutholodi le bakwadi ba dithutô dingwe ke ba: 1, 12, 23, S. S. Mafoyane : 15, R. S. Kgama : 30, 33, K. Raditladi : 38, M. L. Kgasa.

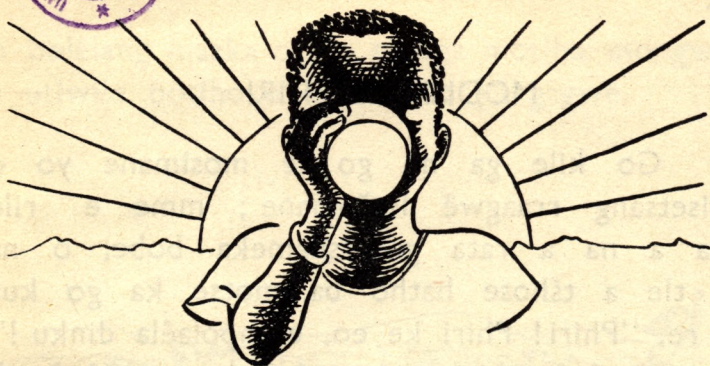
Mo go siamiseng lokwalô lo, jaaka dithutô tšotlhe di tšwa go siamisiwa gompinyeno, go ba di okediwa ke tse dingwe, Morulaganyi o eletsa go lebogêla thata thušô le kgakololô ya ga Mr. O. Moônwa.

Seetebosigo, 1949.

A.S.

gnb)
3246/58

SEFITLHOLO

E re ka mamošô
O sena go tšoga,
O senkê dijô
O tšhwarê logaba.

Ono ke molaô
Le go morutwana ;
Lo jê sefitlholô
Lo nonotshê mmele.

O se tšhwarê tirô
Mmele o bokoa ;
Madi le ditshika
Ga di na go dira.

Fa lo dira jalo
Lo tla tlhagafala
Ka matsêtsêlêkô
A dithutô tšotlhe.

MODISA LE PHIRI

Go kile ga ne go le mosimane yo o disetsang rraagwê letšomane ; mme e rile ka a na a rata go tshameka bobe, o na a tle a tšhose batho ba motse ka go kua a re, "Phiri! Phiri ke eo, e mpolaêla dinku !" Le morôrô phiri e se yô mo go tšônê. E ne ya re batho ba mo utlwa, ba bolole ba ye go lêlêka phiri ; mme ba fitlhele dinku di hula fêla, di sa tšhosiwe ke sepê. Jalo ba gakale fa ba bôna go re mosimane o na a tshameka ka bônê.

Letsatsi lengwe phiri ya tla ruri. Mosimane a tabogêla kwa gae, a kua batho, a re, "Nthusang, phiri e tsile ruri, e ja dinku tsa ga etšho!" Mme batho ba se ka ba dumêla fa e tsile ruri, ba re o tshameka ka bônê gapê ; ba sala ba nna ba dira fêla ditirô tsa bônê tsa gae. Phiri yônê ya ba ya sala e senya letšomane lotlhe fêla.

Bana, lo se ka lwa tsietsa batho ka maaka, efa e le ka tshamekô : ka gone motho yo

o bolêlang maaka o tla tšhoga motlha mongwe
a utlwile botlhoko ka tsietšo ya gagwê.

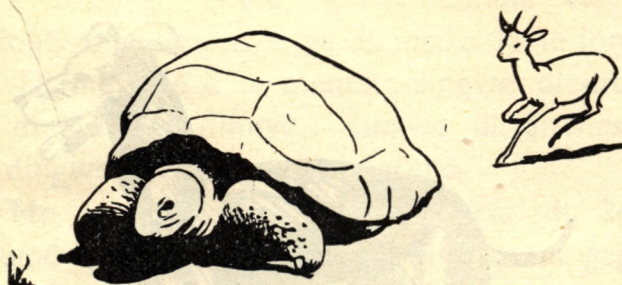

PHUDUHUDU LE KHUDU

Phuduhudu o kile a belafala ka go taboga ga gagwê, a nyatsa Khudu, a re, "A O motho ? A O ka taboga ?" Khudu a fetola a re, "Ee, ke motho ; ke bile ke ka go sia." Phuduhudu a re, "Oaai! mme fa e le jalo, a ga re nke re siana re bôna?" Ba tloga ba dumalana go re, e re ka mošô ba bo ba ya go êma lobelô.

Mo mošong ba phakêlêla kwa lobelong. Phuduhudu a re, "A re yê!" a ba a betsêga a tlogêla Khudu foo. Fa a sena go siana ka lobaka, a êma a kua a re, "O kae, Khudu?" A gakgamala a utlwa Khudu a araba a re, "Ke nna yo, ke fano!" Phuduhudu a re, "Nano!" a ba a tabogêla pele ka lobelô. Moragô ga sebaka a êma gapê, a re, "Khudu, O kae gompieno ?" A tšhogana ka a utlwa lentšwe la Khudu le re, "Ke fano, rra!" Phuduhudu a lekêla pele gapê. Kgantelê a êma, a botsa gapê a re, "O kae jaanong ?" Lentšwe la Khudu le ne le sa ntse le utlwala le le gaufi, le re, "Ke fano!"

Ga ba ga nna jalo go ya go fitlha kwa

bofelong. E rile Phuduhudu a fitlha, a êma a šêba kwa moragô : a tšhoga ka a utlwa Khudu a bua a le kwa pele a re, “Ke fano, monna, ke go rakile!” Phuduhudu a leba kwa maemong a makgaola-kgang, ka mmaanete a mmôna a eme teng foo : a ba a sala a itlhobogile.

Mme Khudu o na a dirile ka botlhale. O na a letse a phuthile lotšô loo Khudu lotlhe, a di tlhômaganya a di rulaganya kafa tseleng e go tla sianwang mo go yônê. Jalo hê, e ne ya tle e re Phuduhudu a êma a botsa a re, “O kae ?” go arabe Khudu nngwe e e saleng e bêwa foo bosigo.

Ke gôna re bônang gore, ga se goo lobelô : ke goo botlhale.

NTSA

Ntša ke tsala ya motho, e mo thusa mo dilong di le dintsi. Lefa e tšhwana le phokojê, le phiri, le motlhose, ka popêgô, ntša e fapaanye natšô ka mekgwa. E bile e na le tlhaloganyô, ka mo e ka rutwang ditirô dingwe ke beng ba yônê.

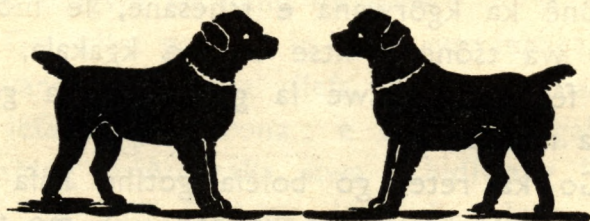
Go bile go na le ntša ya lenaga, e e bidiwang lekanyana (lefa e le letlhalerwa) mo lefatshing la rona ; e bonwe le galê mo lefatshing la Australia, kwa e bidiwang 'dingo' teng, le mo fatshing la India, kwa batho

ba e bitsang 'dhole' gônê. Dintša tsa gae le tšônê di farologanye, ga di losika lo le longwe fêla. Di methale e le mentsi; dingwe di ditona, tse dingwe di dinnye; dingwe di ditsheane, tse dingwe di dikima, di marapô.

Mo mafatshing mangwe dintša di šolwa molemô go thusa motho mo tirong tsa gagwê. Banni ba lefatshe lengwe ba di gogisa dikoloinyana. Mo mafatshing a mangwe, kwa dinku di leng gônê ka bontsi jo bogolo, e le tšônê diruiwa tsa batho go gaisa kgomo le pitse, dintša di šolwa molemô ka go disa dinku. Dintša tseo di tle di ithute tirô ya go disa ka kgakgamatšô; motlhamongwe di ka disa go feta motho. Di itse dinku tšotlhe tsa letšomane, ka moo fa dingwe di ka timêla, di di lemoge, di di batle mo majeng le mo dikgweng, go tsamayê di di bônê. Fa di di bonye di di ise kwa gae. E bile di itse go tlhatlhêla dinku mo lesakeng la tšônê ka kgôrwana e tshesane, le morôrô mong wa tšônê a ntse a eme kgakala, a di laole fêla ka lentšwe la gagwê le ka go di leletsa molodi.

Go ka retela go bolêla gotlhe kafa ntša e tleng e thuse motho ka gônê. E mo thuse

ka go tšoma ; e ka rutwa go tšomêla mong
 wa yônê diphôlôgôtswana tse di tšhwanang le
 mebutla. Dintša dingwe di thuse beng ba
 tšônê mo go aloleng diôka, le yônê tau tôta.
 Dintša tse di nnang gae fêla, di thuse ka go
 bogola, di itsise beng ba legae fa batho ba
 di sa ba itseng ba atamêla; di femele bana,
 di tshameke nabô : di bile gantsi di alole
 mmaba fa a re o tlasêla mong wa tšônê,
 bogolo bosigo.

TSHWENE LE TLHWARE LE MMUTLA

Ga twe, e rile bogologolo, diphôlôgôlô di sa ntse di bua, Tšhwene a bolola a ya go senka dijô tse o fitlholang ka tšônê. A tla le mofapha wa lentšwê, a ntse a pitikolola matlapa, a senka diphepheng, le dikhukhu, le diboko. A tla fêla, a wêla Tlhware a gatisitšwe ke letlapa je legolo, a paletšwe ke go tšwa.

Tlhware a raya Tšhwene a re, "Nthusa, ngwana-wa-ga-rra, O tlosê letlapa je gore ke tšwê." Tšhwene a pitikolola letlapa, a lesa Tlhware a tšwa. E rile Tlhware a sena go tšwa, a êma a tsepalala, a re o tloîêla Tšhwene

o itšhophêlêla mo go ênê go mo metsa. Tšhwene a re wa ithapêlêla, mme Tlhware a gana go mo utlwa.

E rile di ntse di le mo kgangnye jalo, Mmutlê a tla a feta ka bônê. Tšhwene a mmitisa gore a tlê go athola kgang ya bônê.

Tšhwene a bolêla, Tlhware le ênê a bolêla. Mmutlê a re, "Ga ke utlwe, bolêlang gapê." Ga bolêlwa gapê. Mmutlê a re, "Ga ke utlwe sentlê, lo boleleng gapê." Ga bolêlwa gapê. Mmutlê a re, "Go sa ntse go mpaletse, ga ke utlwe dipolêlô tsa lona; gongwe nka utlwa fa ke bôna ka matlhô. A Tlhware a tsênê gapê kwa o na a le gônê, kwa tlase ga letlapa, gore ke tlê ke bônê sentlê, ke itse go athola."

Ga dirwa jalo; mme e rile Tlhware a sena go tsêna kwa tlase ga letlapa je legolo, Mmutlê a raya Tšhwene a re, "Sia!" Tšhwene a sia, le Mmutlê, ba tlogêla Tlhware a gatisitšwe ke letlapa jaaka pele.

YESU KE NA NAE

Yesu ke na naê,
 Mo megopolong ;
 Lefa ke le mo tirong
 Kana tshamekong.

Yesu ke na naê,
 Le mo bosigong
 Ke ntse ke le mo ponong
 Ya 'gwê, le tišong.

Yesu ke na naê,
 Ke yo o utlwang
 Tšotlhe tse ke di buang
 Ke di bolêlang.

Yesu ke na naê,
 Yo o nkitseng
 Mo pedung le mo moweng
 Ee, le popegong.

MOSADI YO O IPHETOTSENG TAU

E kile ya re bogologolo Morwa le mogatsê ba êtêla golô gongwe. Ba bo ba tsamaetse kgakala thata ba se na dijô, ka moo ba bolawa thata ke tlala. Moragô ga go sena go feta lobaka lo loleele, ba bôna dipitse dingwe tsa naga. Monna a raya mosadi a re, "Kea itse O nonofile go iphetola O nna tau; iphetolê jaanong O tšhwarê pitse nngwe ya naga, gore re tlê re e jê re tshelê."

Mosadi a mhetola a re, "Fa ke dira jalo, ke iphetola tau, O tla boifa." Wa monna a re, "Nnyaa, ke boifa tlala, wêna ga ke go boife." Foo moriri o moleele wa simolola go tšwa mo thamung ya mosadi ka kwa moragô, dinala tsa gagwê tsa lelefala, sefatlhôgô sa gagwê sa fetoga.

Fa monna a bôna jalo, a simolola go boifa thata, a sia a palama setlhare se se gaufi. Tau yônê ya se ka ya mo tlihôkômêla, ya ya go ratêla dipitse. Go ise go fete lobakanyana fêla, ya tloîêla pitse nngwe, ya e bolaya. E rile e sena go e bolaya, ya e gôgêla kwa setlharing.

Mme monna ênê a bo a sa ntse a boifa thata, a ba a gana go fologa mo setlharing a re, "Ke tla nna fano go tsamayê ke šwê, fa O sa iphetole wa nna mosadi gapê."

Foo tau ya iphetola ya ba ya nna mosadi gapê. Ba ja nama ya pitse ya naga; mme go tloga mo letsatsing jeo, Morwa o na a boifa go lôpa mogatsê gore a iphetolê gapê a nnê tau.

DINTSA TSE DI BOLOKANG BAETI

Go na le losika lwa dintša lo lo bidiwang 'Saint Bernard', ke go re, 'Moitshepi Bernard'. Di bônwa fêla mo lefatshing la Switzerland, kwa Europa. Lefatshe leo le na le majê a magolo le dithaba, kwa go tlo go nne seramê se segolo le kapoko e ntsi thata fa go le mariga.

Mo fatshing leo, go na le badumedidi, e le banna, ba ba nnang mmôgô, ba agile motse o o leng wa bônê fêla mo majeng, kgakala le metse ya batho le mahelô a a nnwang. Banna ba, ba bo ba ineetse merapêlô le dikôbamêlô ka lobaka lotlhe, ba atšwa bahumanegi, le go thusa baeti—ba ntse ba tsaya motlhala wa ga rraabô wa bogologolo, ebong Moitshepi Bernard. Ke bônê ba ba nang le dintša tse go tweng 'Saint Bernard'. Ntša eo, e tlhôngô-kgolo, e boboa boleele, le mogatla o o maodi.

Jaanong, ditsela mo majeng a, di tle di nne le diphatsa, ka go pitlagana, le ka go palama le go fologa, di ntse di dikologa fa gare ga majê. Fa go le mariga, go tlo go tšoge ditšuatšue tsa kapoko tse di boitshêgang, ka moo baeti ba ba tsamayang ditsela tseo ba tšhware bothata bo sele fêla. Batho ba le bantsi ba bolawe ke seramê le kapoko (ke go re, tšhelang, lefa e le kgogo-tšhwane,) ba ntse ba etile, ba leka go kgabaganya dithaba. Mme bangwe ba le bantsi ba bolokilwe ke dintša tsa Saint Bernard tse di bolodiwang ka mešô-mešô, di ntshitšwe ke batho ba ba molemô ba, gore di batlê batimedi ba baeti. Di bolodiwe ka sebedi; dingwe di na le dirotwana tsa dijô, tse dingwe di na le dikurwananyana tsa senô se se tsitsibosang, di gokeletšwe mo thamung tsa tšônê; tse dingwe di tšhotsê dikobô di phuthilwe.

Fa dintša tseo di ka bôna motimedi a sa ntse a na le nonofô ya go tsamaya, di mo lese a ithusê ka dijô le senô sa setsitsibosi tse di nang natšô, di itse go mo šupegetsa tsela kwa tlung ya beng ba tšônê, di ntse di bogola go itsise beng fa di atamêla. Fa

motimedi a idibaditšwe ke seramê, mo a retelêlwang ke go tsamaya, di boele kwa go beng, di ba kaele kwa motimedi o leng teng. E re fa motimedi a setse a idibaletse ruri, a bile a fitlhilwe ke kapoko, dintša di tle di fata-fate kapoko gore e se ka ya mo hupeletsa ruri, di ntse di bogola, go tsamayê beng ba tšônê ba tlê go bôna kafa ba ka thusang motho wa mogolo ka teng.

Ga twe, ntša nngwe ya Saint Bernard e kile ya boloka batho ba le mašomê manê le metšô mebedi ka mokgwa o o ntseng jalo, e ise e šwe.

MOGOLORI LE NKGWANA

Leinane le, ke la Magerika a bogologolo.

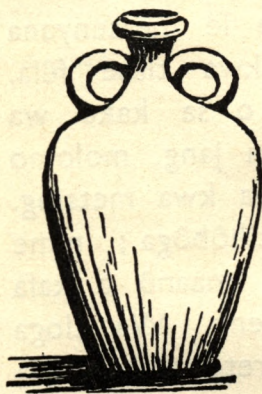
E kile ya re motlha mongwe, Mogolori o o bolailweng ke letsatsi wa batla metse go itimola lenyôra. Wa a batla gongwe le gongwe, mme ga wa ka wa a bôna gopê.

Kwa moragô wa bônêla nkgwana kgakajana, wa ithaya wa re, "A ga nke ke bôna metse mo nkgwaneng ele?" Wa fofêla kwa go yônê, mme wa fitlhêla go le metsenyana fêla mo teng ga nkgwana, kwa tlase fêla, kwa molomo wa ônê o no o sa kake wa fitlha gônê. Lefa o no o leka jang, molomo wa ônê wa tlhaêla go ka fitlha kwa metsing.

Mogolori wa batla go tlhôbôga; mme wa inêla go leka go itogêla maanô a kafa o ka itimolang lenyôra ka teng. Wa tloga wa akanya go re, "Jaaka ke reteletšwe jaana ke go isa molomo kwa metsing, a ga nkake ka leka go tliša metse kwa molomung?" Jaaka o ntse o akanya jalo, wa gadima kwa le kwa; wa tloga wa bôna makgarapana a a koetšweng go se kgakala le nkgwana. Mogolori wa akofa wa bôna gore, o ka ithu-

sa ka ôñê go ikatameletsa metse a a bo-
tlhôkwa ao.

Wa fofêla kwa mo-
koeng wa makgarapa-
na, wa simolola go
rôra majana ka lengwe,
le go a latlhêla mo
nkgwaneng. Moragô ga
o sena go a latlhêla
a le mantsi thata, wa
duêlwa ke go bôna

metse a ntse a atamêla, ka
majana a ne a nwêla mo
metsing. Kgantelê metse a
nna gaufi le molomo wa
nkgwana ka moo Mogolori
o no o ka tsenya molomo,
wa itimola lenyôra.

Tlhamane ya Mogolori
le Nkgwana e re ruta gore,
fa maikaêlêlô a a tlhōma-
meng a ka nna teng, maanô a go a dirafatsa
le ôñê a tšhwanetse go bônala.

MOSIMANE YESU O ETELA YERUSALEMA

Lobaka lo logolo lwa botshelô jwa mosimane mo lefatshing la Palestine, le fitlha fa a le dingwaga di lešomê le metšô mebedi ; ke gônê o simololang go ka bidiwa Ngwana wa Molaô. Kana mo go bônê Bajuda, selô se segolo ke Molaô wa ga Moshe.

Go na le polêlô e e reng batsadi ba ga Yesu, jaaka bontsi jwa Bajuda ba ba agileng mo Palestine, ba ne ba tle ba ye kwa modirong wa 'Tlologanyô' kwa Yerusalema ka ngwaga le ngwaga. E rile Yesu a le dingwaga di lešomê le metšô mebedi, ba ya modirong kafa mokgweng, Yesu le ênê a ya nabô lwa ntlha.

Loêtô lwa modirô lo no lo tlo lo tsamaiwe ke batho ba le bantsintsi, go bopeletšwe mo tseleng. E ne ya bo e le loêtô lwa malatsi a le manê gonwe a le matlhano, go tsamaiwe ka dinao. Re ka gopola fa Yesu a ne a itumêla thata go êtêla motse o mogolo, go o bôna ka matlhô ; o na a tlwaetse motse o mmôtlana wa Nasarêtha le metsana e e mo tikologong. Fa ba gôrôga mo Yerusalema,

Yesu a ba a bôna modirô wa Tlolaganyô.
 Go no go dirwa kôbamêlô e e masisi ya batho
 botlhe mo tempeleng, ke go re, mo tlung
 e kgolo ya thutô ya Sejuda. Mo kobamelong
 e, go no go tlo go tlhabiwe kwanyana lefa e le
 pôtsane. Gongwe Yesu o boditse go re,
 mo, go kaya eng, go tlhaba kwanyana kana
 pôtsane, le go dira kôbamêlô e e ntseng jalo ?
 Karabô ya re, ke sekaô le segopotšô sa kgololô
 ya bagologolo ba rona kwa Egepeto bogologolo
 tala, jaaka Modimo o re golola mo botšhwa-
 rong jo bo mafêfê jwa Baegepeto, wa re
 gôgêla kwano go re ruisa lefatshe leno la
 Kanana.

YESU O BOELA KWA NASARETHA

E rile malatsi a modirô a sena go wêla, ga bothologwa ga gopolwa kwa gae. Mosi-manane Yesu a se ka a bothologa nabô, mme batsadi ba gagwê ba se ka ba go lemoga. Ga tsamaiwa mosepele wa letsatsi lotlhe, ba ntse ba gopotsê gore, lefa ba sa mmone ka matlhô, o tla bo a le mo go bônê ba ba tlwaêlanyeng nabô.

Kwa mathibelelong a bosigo, letsatsi le phirima, ba mo senka thata; ba mo tlhokêla ruri, ba mo tlhobôga. Ba lala ka bohutsana. E rile ka mošô ka maphakêla ba boêla kwa Yerusalema, ba ntse ba mmatla mo motsing otlhe, ba sa mmone. Mme e rile ka letsatsi la boraro ba mo utlwalêla mo tempeleng; ba ba ba mhitlhêla a ntse fatshe fa gare ga baruti ba kêrêkê e kgolo eo, a ntse a ba botsa dipotšô kaga molaô wa Modimo le kaga tumêlô mo Modimong, le go utlwa dikarabô tsa bônê. Botlhe ba ba neng ba mo utlwa ba ne ba gakgamalêla kitšô ya gagwê le pelothere ya gagwê.

E rile batsadi ba mmôna ba gakgamala thata. Mmaagwê a mo raya a re, "Ngwanaka,

fa O re diretse jaana, ke ka ntlha yang ? A ko O bônê, fa e sa le re bothologa malôba re ya gae, nna le rrago re ntse re go batla ka matsapa a magolo le ka bohutsana. A ga O re sepê fa O re utlwisitse botlhoko jalo ?” Yesu a mo araba a re, “Mma we, lo no lo mpatlêlang, lo itapiseditse ? A lo no lo sa lemoge go re ke tšhwanetse go tlhoafalêla ditirô tsa ga Rrê ?” Batsadi ba gagwê ba bo ba sa tlhaloganye se a se rayang fa a rialo ; ba a fitlhêla e le mafoko a a thata. Le galê gongwe mmaagwê o tsile a tlhaloganya kwa pele, Yesu a sena go gola a tšwa moruti.

Yesu a inêla fêla a tsamaya nabô, a boêla kwa gae kwa Nasarêtha. A nna a golêla pele teng, a ntse a utlwa batsadi ba gagwê, a ba tlotla, a ba a ba dirêla ka loratô. A tšwa lekolwane le le ratwang ke botlhe, a tloga a ithuta tirô ya diatla e erekeng e ne e le ya ga rraagwê Yosefe, ebong go betla dikgong le go aga. A dirêla a ota mmaagwê le bomonnawê ka tirô eo, go fitlhêlêla nakô e o tlogetseng Nasarêtha ka yônê, a simolola tirô e kgolo ya gagwê ya go ruta batho, a na le ngwaga tse di ka ne e le mašomê mararo.

THABANTSHO (THABANCHU)

Fika ja ga Mmakgabeja!

A marota a mantlê!

Aa go dila, magakabê,

Oa šweufala sentlê.

O dikhutlô-khutlô fêla,

O kgabile ka ditlhare :

O dilomo, O dikgaga,

Gongwe O tlo O bifele.

O phunye phefô bokone,

O apare mouwane ;

Ka tebô O boo kgatlhisa,

Montlênyane, Thabantšhwe.

Roto-roto-rotobala ;

Bôna Kgaba, Kgabanyane ;

Ba simologa go wêna

Ba le basesasesane.

Morôkê a go lemoga

Fa setlhaba sa 'go šônê,

Se le patlêlô sephara,

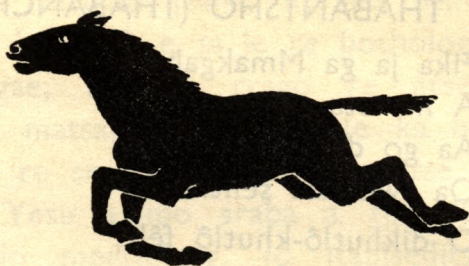
Ga dirwa tsela tshesane.

Wa tlhôngwa marakaraka

Ke kgosi Ramalebanye ;

Fa go lowa, botshabêlô,

Sera se be se tlihoboge.

PITSE

Pitse ke phôlôgôlô e ntlê, e batho ba ntseng ba e šola molemô go tšwa bogologolo tala. Mokgwa wa yônê wa tlhôlegô ke go tshela ka bojang le ka ditlhatshana tse di tšhwanang najô. Fa e katisitšwe bontlê, e tle e nne bokgwabô thata, e be e nne le thušô e kgolo, ka ntlha ya nonofô ya yônê, e e fetang ya motho, le lobelô lwa yônê. Tirišô ya pitse ke go palangwa, le go gôga dilô—koloji, selei, mogoma, le eng.

Pitse ga e kake ya iphemêla mo dibataneng, fa e se ka go raga-raga ka ditlhako : ga yônê ke go sia fêla ; e bile ka e le lobelô, gantsi e ka ipoloka ka maotô a yônê, le go boloka le mopalami wa yônê.

Fa mong wa yône a katisitse pitse ya gagwê sentlê, oa tle a fitlhele gore pitse ke

tsala ya gagwê e kgolo, e e mo ratang ruri. Mme batho ba le bantsi ga ba itse go ntsha dipitse tsa bônê ditsala, ba di dirêla ka bobeloethata, lefa e le ka tlhokomologô : ga ba ke ba êla pabalêlô ya pitse tlhokô.

Mo pakeng tse di fetileng, batlhabani bogolo ba ne ba tlhabana ba palame dipitse. Ga twe go kile ga ne go le motlhabani mongwe yo o na a bolawa mo tšhwaraganong ya ntwana. A bo a diretse pitse e o neng a e palame malatsi otlhe ka loratô le ka pabalêlô, kafa a ka kgônang ka teng. Malatsi a le mantsinyana, moragô ga tlhabanô e sena go šutêla pele, ga boêlêlwa teng go bala ditoto le go di fitlha. Baboloki bao ba fitlhêla pitse ya lešôlê le re buang kaga jônê, e sa ntse e eme fa setotung sa mong wa yônê, e gana go tlogêla mong lefa a šule ; e bile ka malatsi ao pitse e ne e ntse e lêlêka dibatana le manong, le morôrô e se na metse lefa e le se e ka se jang.

Batho ba lefatshe ja Arabia ke bônê ba ba ratang dipitse thata. Mo go bônê, khumô ke yônê pitse ; ga ba itse kgomo, ba na le dikamêla le dipitse le matšomane a dipodi tse dintšho. Ga ba na matlo a a tlhômameng,

ba aga fêla mo gare ga metlhaba le dipoa tsa Arabia, ba ikantsê 'dienta' tse dintšho tsa khai nngwe e e thata e e logwang ke basadi ba bônê. Dienta tseo, e ne e tle e re ba rata go huduga, ba di rutlolole ba di phuthe, ba ye go di tlhōma gongwe le gongwe kwa ba yang teng.

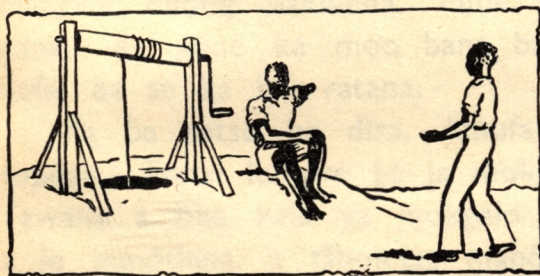
Mo lefatshing la Batšwana pitse ke seruiwa se se tlhōkêgang, se se lōpang madi a le mantsi. E bile ea tle e bolawe ke bolwetse jwa dipitse ; ga e na botshelō jo bo tlhōmameng mo mahelong mangwe.

Kwa Lesotho batho ba le bantsi ba na le dipitse, e le dipitse tse dikhutšhwane tse eketeng di dumalana thata le lefatshe la Lesotho, di le tlwaetse sentlê fêla ; ga di utlwe botlhoko mo serameng , le majê a a godileng di a palama sentlê. Ka Sekgowa di bidiwa 'Basutoland ponies,' e le losika longwe lo lo itsegeng, lo lo tlhokêgang. Mo dithabeng tsa Lesotho, dipitsenyana tseo di tle di ikanngwe ke batho go gaisa koloi le kara, le ōnê motorokara tōta.

DITIRO TSE DIMPE DI BOELA MONG WA TSONE

Batho ba le babedi ba kile ba kôpana mo nageng. Ba bo ba lwêla sengwe, ba nna le kang e tona. Mongwe a nna bogale thata a tlasêla yo mongwe a mo kgaola lebôgô fa sekgonung. A šêba-šêba a bôna gore go no go se na opê yo o bonyeng : a ba a tlogêla motho wa mogolo a letse fatshe, a mo raya a re, "Kea bo ke tla kôpana nao kae ? Rea bo re se nke re ba re kôpana gopê."

Ga feta lobaka lo loleele thata, dinyaga di le dintsi, ba ntse ba sa kopane. Lobaka longwe ênê yo o kgaotseng yo mongwe letšôgô a bo a etile, a ba a bolawa ke letsatsi, a le gaufi le go šwa. Ka bothata a fitlha fa sedibeng sengwe, a bôna gore go na le motho

fa go šônê ;
a mo ikuêla
a re a mo
siêlê metse,
ka a se na
nonofô ya go
ikgêlêlêla.

Yo o fa sedibeng a se ka a êma go mo nosa. A nna fatshe a mo leba ; moragô a mo raya a re, "Dumêla, Mpônaphé ! A ga se wêna yo O kileng wa re ga O nka O mpôna gopê ?" A ba a mo šupegetsa letšôgô je o le kgaotseng bogologolo, a re, "Lefa nkabo ke rata go go siêla, ga kea nonofa, ke le letšôgô je lengwe fela." Yo mongwe a tšhoga thata, a feta ka bonakô, a ya go bolaêlwa ruri ke lenyôra.

Ditirô tse dimpe dia tle di boele mong wa tšônê jalo.

KGAMA LE TAWANA

Jaana, Mathiba, Kgosi ya ga Mangwato, o na a tsere basadi ba le babedi, mongwe ke Mongwato, yo mongwe ke Mokwena. A tsêêla kwa gagabô mogolo. A tsala ngwana wa mosetsana, a mmita Motlalepula, a ba a tsala yo mongwe gapê wa mosetsana, a mmita Motlalepulana. Ke gôna kwa moragô a tsala Tawana: ka mosadi wa ga Mangwato a tsala Kgama. Bangwato ba re, ke ênê kgosi. Bakwena ba re, yo motona ke wa rona: Bangwato ba gana ba re, "Ga re bolo go busiwa ke sika lwa Mokwena, gompieno go tla busa sika lwa ga Mangwato." Mathiba ênê a bo a dumalanye le bomalo-maagwê, ebong Bakwena. Mme Bangwato ba gana. Ke gônê ka moo bana ba ba nna lehufa, ba se ka ba ratana.

Fa ba setse ba disa, lehufa la bônê la šupêga. Tsatsi lengwe ba ja mokgalo mmôgô. Tawana a ôba kala ya mokgalo; Kgama, ka a le mmôtlana, a tšholetsa mabôgô go tsaya

mokgalo wa kala e yo mongwe o e obileng. Tawana a lesa kala ya mokgalo ya tsapoga, ya tšhwara Kgama mo matlhong. A kua Tawana gore a mo gololê. Tawana a re, "Fa ke go golola, bogosi ke jwa ga mang?" Kgama a re, "Ke nna kgosi." Tawana a mo tlogêla a tšhwerwe ke mokgalo, o bile o mo phuntsê leitlhô. (A busa a le moitlhô.) A fitlhêlwa ke mosadi mongwe a tšwa mo tshimong ya gagwê, a mo golola. Kgama a tsamaya a bolêlêla Mathiba. Ke gônê kafa lehufa le tsenyeng thata ka teng.

Moragô ga lobaka, Mathiba a ba rupisa ; mophatô wa bônê ke Mathula. Ke foo Mathiba a romêla kwa go bomalomaagwê go botsa go re, "Ke tla dira ka mokgwa ofe go kgaoganyetsa bongwanakê bogosi?" Bônê ba mo raya ba re, "Go na le majê a go tweng Kgwêbê, kwa go agileng Maselekgomo teng (ke go re Makgalagadi) kwa ntlheng ya bophirimatsatsi : O ka mo senkêla motse teng koo." Ke gônê Mathiba a roma batho kwa nokeng ya Bodeti (Botletli), ba ya go bôna Kgwêbê : ba sena go bowa, ke gônê ba ga Tawana ba tšwa, ba hudugêla ntlheng ya Kgwêbê.

Mme monna Tawana, go twe Monageng,
 a belaêla mogolowê, a romêla batho kwa
 go Kgama gore a tlê go mmusa. Ke gônê
 Kgama a bolola a tla a ba fitlhêla kwa Kidia,
 gaufi le Mopipi, kwa basadi ba ileng go bapala
 moretlwa teng. Basadi bao ba tšhogana ka
 ba bôna lonao lo lo tona lwa motho ba le
 kwa nageng, ba re ke lwa ga Kwalabe ; ba
 bowa ba bolêlêla banna. Ga rongwa motho
 go tlihômamisa bo e le lonao lwa ga Kwalabe
 tôta. Morongwa a bowa a dumetse fa e le
 lonao lwa ga Kwalabe, ka o na a na le me-
 nwana e le merataro ya maoto le ya mabôgô.
 Ke gônê ba tshaba ba ya Kgwêbê. Monageng
 ênê a sala, a re o palêlwa ke bolwetse, a
 bo a ipata. E rile ka maphakêla Kgama a
 tlhasêla, a fitlhêla Monageng fêla, le batho
 ba gagwê ba ba mo saletseng. A fitlhêla
 borrangwanaagwê ba le babedi, Matsunyana le
 Modisanyana, ba losika lwa ga Mokgadi, a ba
 bolaya ka go ba kgaola mabôgô le maoto.
 A busetsa Monageng kwa Lešošong, a ba
 a ja dikgomo tsa gagwê le tsa bomonnawê.
 Fa ba sena go gôrôga a raya Monageng a re,
 “Jaana bolotsa ntwâ ya gago, U yê go ikga-
 pêla tse e tla nnang tsa gago.” Monageng

a bolola a ya ntlheng ya Bobirwa, a gapa dikgomo le dinku le dipodi. Fa a gôrôga, Kgama a re, "Tseo jaanong ke tsa gago, O tswa go di ikgapêla."

MALEBOGO

A re lebogeleng pônô, matlhô a go bôna dilô,
 Batho, le ditsala tšotlhe,
 Tsatsi-se-bonesa-gotlhe—
 Rea leboga, Rara.

A re lebogeleng kutlô ya ditsêbê, le go utlwa
 Dikaêlô tsa baruti,
 Dipolêlô tsa loratô—
 Rea leboga, Rara.

A re lebogeleng puô, le diteme tsa go bua,
 Go kgothatsa ka mafoko
 Ba ba wetšweng ke botlhoko—
 Rea leboga, Rara.

A re lebogeleng thata ya marapô le ditshika,
 Le nonofô ya mabôgô :
 Popô-ntlê, sefatlhôgô—
 Rea leboga, Rara.

A re lebogeleng thutô e re 'tsayang ka malatsi ;
 Metshamekô le dikwalô,
 Dipolêlô le dipalô—
 Rea leboga, Rara.

PITSE E TILODI

Pitse e tilodi ke nngwe ya diphôlôgôlô tsa lefatshe ja Aferika ; ga e fitlhelwe mo mafatshing a mangwe. Ke losika lo longwe fêla le lwa esela ; mme e gaisa esela ka bontlê. Letlalô ja yônê le borethe thata, le bile le khurumeditšwe ke methaladi e mentšho, e e yang go khutla fêla kwa ditlhakung. E bônwa mo nageng mo metlhabeng le mo dikgweng kgakala le batho. E tlhaga thata, ea tle e sie fa e tšhosiwa ke go bôna sengwe se e sa se itseng.

Baeti le batšomi ba re dipitse tsa naga di ka bônwa gantsi fa di fologêla kwa nokeng bosigo, gongwe kwa mego-bing, di tla ka ma-

tlhape go nwa metse. Tau le yônê e itse jalo, e tle e di lalele e di atamele di ise di lemoge fa mmaba a le mo go tšônê. E re fa di lemoga fa a le gaufi, di tshabele kwa kgakala kwa dipaleng le kwa metlhabeng. Tau yônê e bolaya sentlê bogolo ka ônê

masigo a go se nang ngwedi, ka e le matlhô a bogale a a bônang mo lefifing je lentšho.

Batho bangwe ba ntse ba lekile go šola pitse e tilodi molemô, ba e tšhwara ba re ba e katisa. Mme pitse e tilodi e sa ntse e padile, nakô ke eno. E gana go ithuta ditirô tsa sepitse, tsa go gôga le go palangwa. Ereke e bopetšwe botshelô jwa go itaola fêla mo nageng tsa yônê, go nna mo poeng tse di atlhameng tsa lefatshe ja Africa.

DIBAGA TSE DI LATLHILWENG

Ga twe bogologolo ga bo go le banyana ba ba ileng go ga metse kwa nokeng. Fa ba fitlha mo nokeng, ba raya yo monnye ba re, "Ya go re kgetlêla dipugô." E rile a sa ile, ba mo logêla maanô, ba thêlêla dibaga tsa bônê mo mbung.

O rile ngwanyana a sena go tla, ba bangwe ba mo raya ba re, "Re latlhetse dibaga tsa rona mo bodibeng; le wêna, latlhêla tsa gago." Ngwanyana, ka a bôna ba se na natšô, a latlhêla tsa gagwê tšotlhe. Ke foo ba bangwe ba itse go thelola tsa bônê, ba re, "A O namo O dumêla go re re ka latlha dibaga tse re di neilweng ke bagolo ba rona?"

Ngwanyana a simolola go lela, mme ba bangwe ba mo tlogêla, ba rwala metse ba boêla kwa gae. Ngwanyana ênê a tloga a ya le noka, a ba a fitlha fa metse a tsê nang gônê mo teng ga lefatshe; a re,

"Bodiba bodiba, a ga O ise O bone di-kgolodikana tsa me, di feta di re 'kgolobu'?" Bodiba jwa re, "Di kwa teng, kwa." Ngwa-

nyana a botsa a re, "Ke ka tsêna jang?" Bodiba jwa fetola jwa re, "Ya go êma kgakajana, u tlê u sianye u itatlhêlê mo teng u re 'kgolobu' le wêna!"

Mosetsana a dira jalo, a tsêna mo no-keng, a ba a tšwêlêla-pele mo teng ga yônê.

A fitlhêla go na le lefatshe teng. Kwa pele a bôna banyana, ba mo isa kwa ga bônê, a ba a fitlhêla motse o mogolo. A akofa a bodiwa mmaagwê, a ba a isiwa kwa kgosing. Teng koo a fitlhêla borraagwê-mogolo ; a tloga a tsêwa ke ngwana wa kgosi, a tšwa mohumagadi.

E rile a sena go bôna ngwana wa gagwê wa ntlha, a romêlwa kwa ga gabô, kwa lefatshing. A bo a isiwa ke tlou le phiri. Tlou ya bêtêga ngwana, phiri yônê ya tšhola phatê tsa ngwana : mme fa ba ntse ba tsamaya, phiri ya di ja, ya sia, ya inaya senaga. E sale jalo phiri e ilwa ke batho, le yônê e tšwa mmaba wa batho.

Ba nna ba tswêlêla-pele, ba ya go gô-
 rôga. Fa tlou e ba gorosa ya ôpêla ya re,
 "Mmae! Mmae, moudu we! Tlhôtlha ya me-
 dupe! Ke tsile! megolokwane, ke tsile!"
 Tlou ya akofa ya tlotlwa ke kgosi, le merafe,
 le diphôlôgôlô tse dingwe, ya ba ya nêwa
 thata ke kgosi, ya bôkwa. Kgosi ya ba ya
 ikana ya re, "Tlou, ruri, ga O nka O lwala
 gopê, lefa e le go fenngwa ke sepê. O mo-
 golo wa dilô tšotlhe!"

SESINYI SEA BOTHOLOGA

Go kile ga ne go na le monna mongwe a na le bana ba basimane ba le babedi. Yo mmôtlana a bo a le motho yo motlhofo, yo o ratang go tshameka, tirô yônê a sa e rate, lefa e le molaô wa ga rraagwê. Fa a sena go gola, a tloga a kopa rraagwê a re, "Rra, nnaya mo e ne e tla nna ga me ga bošwa ; ke rata go bo bôna gompiyeno." Rraagwê a belaêla, a ba a hutsafala; lefa go ntse jalo, a se ka a gana, a kgaoganya dilô tse o tshelang ka tšônê, a mo nêêla bontlha bongwe jwa tšônê. E rile malatsi a ise a nne mantsi moragô ga moo, ngwana yo mmôtlana a phutha gotlhe mo a go nei-lweng, a êtêla kwa lefatshing le le kgakala. Koo a feta a nna lesafa fêla, a senya dilô tsa gagwê tšotlhe ka botagwa le mekgwa e mengwe e mebe.

O rile a sena go di fedisa tšotlhe fêla, ga tloga ga wa leuba le legolo thata mo lefatshing leo. Mosimane a akofa a nna mo pitlaganong e kgolo, a latlhlilwe ke masafa ka ênê, a bôna go re kgomo ya bônê e hu-

sitse ; a ba a nyadiwa ke ba ba seng masafa. Ke gônê a ya a inêla mo go mongwe monni wa lefatshe leo ; ênê a mo isa kwa nageng ya gagwê gore a mo otlêlê dikolobê tsa gagwê teng. Mosimane yo, fa a ka bo a le mo gae, o na a sa kake a dira sepê ka dikolobê, ka e le moila o mogolo wa gagabô : mme ka a ne a patikilwe ke tlala, go no go se na kafa a ka ganang ka teng. E bile ka tlala e e mo tšhwereng a bo a eletsa go ka kgora moroko o o jewang ke dikolobê tseo.

Tlalêlô ya gagwê ya mo dira gore a ikgopolê, a akanyê botshelô jwa gagwê. A simolola go ipôna boeleele, le go rarabologêlwa. A ithaya a re, "Kana, batlhanka ba ga rrê ba bantsi, mme lefa ba le bantsi jalo ga go na opê yo o tlhôngang dijô ; dijô ka metlha di ba lekanye, di be di sale. Mme fa e le nna, yo ke leng ngwana wa motse, ke se motlhanka, ke bôpamêla fano ke le mokaidi ; mme e le ka molato wa me le ka tshenyô ya me ke le nosi. A ga se gore, ke boêlê kwa go rrê, ke inyatsê, ke mo ipolêlêlê fa ke sentsê, ke mo leofetse ka mo ke sa tlholeng ke tšhwanêlwa ke go nna morwa, ke nnê motlhanka fêla ?"

Ka megopolô e e ntseng jalo, a tloga
a ngwêgêla mung wa dikolobê, a wêla tsela,
a inêêla matsapa a loêtô lwa go boêla kwa
go rraagwê.

SESINYI SE BOELA GAE

Jaanong hê, rraagwê a bo a ntse a le-
lêla ngwana wa gagwê wa mosinyi, a ntse
a lebeletse go boa ga gagwê. A ntse a ithaya
a re, "Tsatsi lengwe ngwanakê o tla boêla
kwa go nna." Ka nnete, tsatsi lengwe, jaaka
monna-mogolo a ntse a phaphaladitse matlhô
mo tseleng e tona e e fetang ka motse wa
bônê, a bônêla motho kgakala; a tšhoga ka
a mo lemoga ka ditsamaô tsa gagwê fa e le
ngwana wa gagwê. Monna mogolo a nanoga
ka bonakô, a siana a ya go mo kgaatlhantsha;
a mo tlamparêla a mo atla. Mosimane wa
makgasana a tlhabiwa ke ditlhong, a simolola
go raya rraagwê a re, "Rra, ke leofetse
Modimo, le wêna ke go leofetse, ka mo ke
sa tlholeng ke tshwanêlwa ke go bidiwa
morwao...." Mme rraagwê a se ka a mo
tlhômêla; a bitsa batlhanka ba ba tlang
kwa moragô a re, "Lereng kwano kobô
e ntlêntlê, lo e mo apese, lo mo rwele mhi-
tshana le ditlhako; lo bo lo lere namane e
e nonneng eo, lo e tlabê, gore re dirê
mokete o mogolo. Molatlhegi o bonywe!
Mošwi o rudilwe! Ngwanakê o boetse gae!"

E rile ka letsatsi le ngwana yo mmôtlana o gôrôgang ka lônê, ngwana yo mogolo a bo a ile go dira tirô nngwe kwa masimo. O rile a wetsa tirô, maitseboa, a boêla gae. Ya re a atamêla ntlo, a gakgamadiwa ke go utlwa modumô wa boipelô, go ôpêlwa go bile go binwa. A gopola go re rraagwê o gorogetšwe ke mongwe motlotlegi mo ditsaleng tsa gagwê. A bitsa motlhanka mongwe a mmotsa go re, "Go dirafetse eng fa go le. modumô o o kana kana wa boitumêlô?" Motlhanka a araba ka go re, "Monnao o tsile, rrago o bile o mo tlihatsetse namane, ka a mmonyé a itekanetse. Ke gônê kafa go dirwang mokete o ka teng."

LEBOLE LA GA RRAABO

Fa a utlwa motlhanka a bolêla jalo, ngwana yo mogolo a itumologa thata, a ngala a re ênê ga a nka a tsêna mo tlung gopê, a re ga a na sepê le mokete oo. Rraagwê o rile a utlwa fa morwawê yo mogolo a le kwa ntlê, a gana go tsêna, a bile a gaketse, a ya kwa go ênê go mo rapêla. Ngwana yo mogolo o rile a bôna rraagwê a re, "Oa bôna, rra, ga ke ise nke ke go leofele lefa e le go tlola molaô wa gago ; mme fa e le nna, O ntse O ntlhokomologile ; ga O ko O nnaya lefa e le pôtsane, gore ke dirê mokete le bankana ba me. Mme ngwana yo, wa gago yo, yo o sentseng bošwa jwa gagwê jotlhe, yo bofafalele jwa gagwê bo bileng bo utlwaletse le mono, yo o tšoo-lotseng botsalô jwa rona, yo o re senyeditse leina—e re fêla fa a gôrôga O mo amogêla ka boitumêlô le tlotlô, O baa O mo tliša-bisa kgomo !"

Monnamogolo a hutsafala ka mafoko a, a simolola go rapêla ngwana wa gagwê yo o betilweng ke pelo jalo ; a hutsafala ka morwawê a rata go ikgaoganya le rraagwê

le monnawê. A fetola ka bonôlô a re, "Kana morwaaka, ke ntse ke na nau ka lobaka lotlhe ; O itse go re, gotlhe mo ke nang nagô e tla nna ga gago. Fa e le mosimane yoo— a Oa re ke ngwanakê fêla, e sa tlhole e le monnao ? Nyaya, ngwanaka, aitse e sa ntse e le monnao, lefa go ntse jalo. Go senya ga gagwê rea go itse rotlhe, le ênê o iponye o ikwatlhaile ; o boetse kwano go rona a utlwile botlhoko a itlhobogile. A O raya gore re ganê ka boitšhwarêlô ? Nyaa, ngwanaka, kana gompinyeno re na le go mo latlhisa mekgwa ya gagwê, re na le go mo lebatsa lefatshe la ditshenyô tsa gagwê ; re na le go mo agêlêla ka maitsêô a a siameng ; le wêna ke batla thušô ya gago mo go direng jalo. Mme fa e le tirô ya mokete, go tšhwanetse gore re dirê modirô, re itumêlêlê go boa ga gagwê : kagobo ruri ruri o na a latlhegile, gompinyeno o mo gae : o na a šule, mme jaanong oa tshela."

(Ke polêlô nngwe ya ga Morêna Yesu, a tšhwantsha rona batho le rra wa rona Modimo. Go balwê LUKE 15 : 11-32.)

DIHUDI LE KHUDUBANE

Dihudi di le pedi di ne di tle di šape malatsi otlhe mo lekadibeng lengwe, je khudubane nngwe e agileng mo go jônê. Tšoo tharo di ne di tlwaetse go buisanya, di agisantse thata.

Go le selemô, lekadiba ja tšha ; jalo di-hudi tsa itlhôma go fofêla gongwe kwa go ka bônwang metse gônê. Khudubane ya di rapêla gore di se ka tsa e tlogêla, bogolo di e bêtêlêlê kwa di fofêlang gônê, gore di tle di tshelê mmôgô jaaka galê.

Jaana dihuri tsa akanya tōpō ya khudubane ka lobaka lo loleele. E rile fa di sena go akanya jalo, tsa bolêlêla khudubane fa di bonye maanō a kafa di ka e bêtêgang ka gônê.

Tsa batla kalanyana ya logong, tsa e lere kwa go khudubane, tsa e bolêlêla go e tšhwara ka molomo ka bogare ; tsa ba tsa e laola thata gore e se ka ya bua gopê ka lobaka lo di sa ntseng di fofa ka lônê.

Khudubane ya dumêla, ya tšhwara kalanyana ka molomo. Dihudi le tšônê tsa tšhwara logong ka dintlha tšoo pedi, sengwe ka ntlha ya letšôgô je le siameng, se sengwe ka ja molêma, tsa ba tsa fofêla kong mmôgô.

Tsa fofêla kwa kgakala kwa go-
dimo ga lefatshe le majê, ga tsamaya
tsa feta di okame motse mongwe.
Fa bana ba motse ba lelala, ba bôna
pônô e e gakgamatsang e, dihudi di
le pedi di belege khudubane ka logong mo
loaping; ba simolola go tshêga thata, ba ôpa
diatla, ba thêla lošalaba lo logolo, le go bitsa
bana botlhe ba motse go tla go bôna.

Fa khudubane e utlwa modumô o o
tšositšweng ke ba e tshêga ba
šakgala thata, lêla go tlihoka
bana, ya itlhomane fa
e šotla : ya ba ya
ya re e ba kgalemê-
maitsêô ga bônê.

Mme ya re fêla jaaka e momolola molomo
go ba kgalemêla,
e ise e bue lefoko
lepê, ya latlhêgê-
lwa ke thupana ya
logong, ya wêla
fa fatshe, ya thu-
bêgêla ruri foo.

Fa khudubane
e ka bo e tlho-
komologile ditshêgô tsa bana, e tshegeditse
tlhagišô ya ditsala tsa yônê, e ka bo e goro-

gile sentlê kwa metsing a e ne e isiwa kwa go ôñê e sa tshedile.

Ga twe, ke gônê khudubane e lemale-tseng go šôka thamo ya yônê ka teng, go fitlhêla gompiyeno!

MABOKO A LE MABEDI

1 LEBOKO LA TAU

Tshêtlha ya dikgwa !

Tshêtlha loupe yo mogolo !

Tshêtlha ya dikgwa se ja kgomo le motho !

Tshêtlha ya marota ga e tlhatlhele,

E êta e okomêla ditsela, mogalagala o mogolo,

O ea reng o fitlhêla kagô e agilwe o e
agolole.

Sogwana je le maatla a matona !

Kgorokgoro o lotšwalô !

Tau motlhôtshana a jewa ke botlhe.

Borra-dithamaga ga ba ntebe sentlê !

Bêlêga kuane ya kololo, O tsamayê.

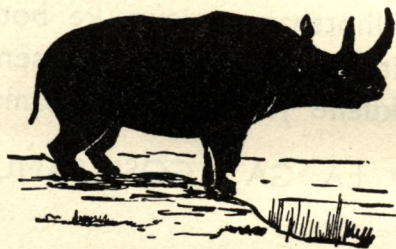
2 LEBOKO LA GA KGOSI SAMUELE, WA MOROLONG

Tšhukudu ya malatsane, O laditse,

O tlhokotse lonaka lo ntse lohibidu,

O lo tlhokotse fa O tšwa Matsiloje.

He! Dumedisang pududu ya Morôka!
 Ga e tlhole e le kwebu,
 Ga e tlhole e le kwebu tšhatšhaoka.
 Pududu e tlhatšwitse mmala,
 Ke yole, o phaphaletse Morolong.
 O ba tlodile fêla ka kwa godimo.
 Le go mmôna, ga baa ka ba mmôna.
 A O tau ? A O nkwê, Morolong ?
 Fa O le tau, O se ka wa ba loma,
 O ba garumêlê fêla,
 Ba tlê ba go boifê.
 Fa O le nkwê, O dinala di thata,
 O di fitlhê, ba se ka ba di bôna :
 Kaitsane ba gakaletse go di go poma,
 Ba gakaletse go di go kgaola.

PHOKOBJE LE PODI

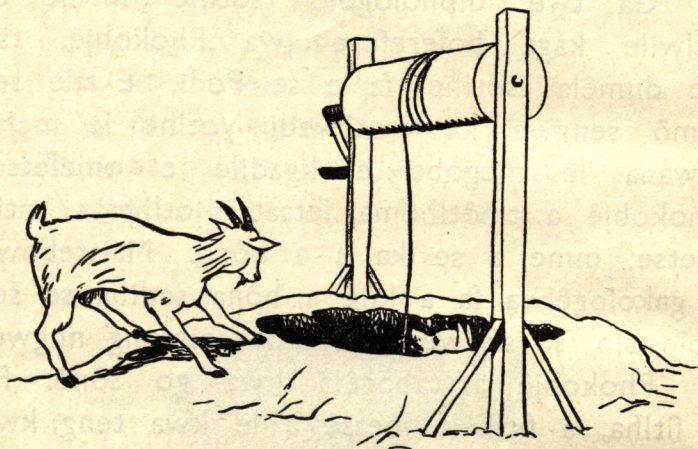
Batho botlhe ba itse fa Phokobjê a le botlhale, a bile a le leferefere. Fa a ka iphitlhêla a le mo pitlaganong, ga a ka a lela jaaka ditshidi tse dingwe, oa tla a leke go ikgolola ka go itogêla maano. Leinane lengwe la bogologolo le bolêla botlhale jwa Phokobjê.

Ga twe, diphôlôgôlô tšotlhe di ne di utlwile kaga boferefere jwa Phokobjê, tsa bo dumêla tšotlhe, fa e se Podi. E rile selemô sengwe ka metšwedi yotlhe le mela-tšwana le megobe e kgadile e omeletse, Phokobjê a tlhôtlhôma letsatsi jotlhe a batla metse, mme a se ka a a bôna. Maitsebowa a gakologêlwa fa a kile a bôna sediba se segologolo, se se wetseng, mo tshimong nngwe.

Phokobjê a tabogêla kwa go šônê. Fa a fitlha, a fitlhêla metse a le kwa teng, kwa tlase, ka moo a retelêlwang ke go a bôna. Jaaka a ntse a leka go bôna phologêlô, a tšhogana ka a rêlêla a wêla mo teng ga sediba.

Phokobjê a tšhoga; mme ka go no go se na majê, le metse a ne a se boteng thata,

a se ka a utlwa botlhoko. A simolola go nwa metse, a itumêlêla go itimola lenyôra. E rile a sena go dira jalo, a bo a re oa tšwa mo sedibeng. Mme dimôta tsa sediba di ne di le mokong, di tlhamaletse, ka moo a retelêlwang ke go di palama. Jalo hê, lefa a na a se kgakala thata le molomo wa sediba, a iphitlhêla a tšwalêlêlwa ruri mo teng. A tlhola teng, le go lala teng bosigo jotlhe.

Ka mošô Podi ya tla ya feta ka sediba seo, ya utlwa ereke go na le sengwe mo sedibeng. Ya re ya okomêla ya bôna Phokobjê. Podi ya gakgamala ya botsa go re, “O dirang mo teng mo ?” Ga fetola Phokobjê, “Mma,

tsala ya me, fologa O tlê O lekê metse a. Ruri ke metse a mantlê mo go gakgamatsang. Fa e le nna, ga nkake ka khutla go a nwa ! Ke letse ke nolê bosigo jotlhe, le gompieno ke ntse ke nwa fêla. Fologa ka bonakô O a lekê a ise a fele !”

Podi ya kgatlhwa ke mafoko ao, ya re le yônê e tla leka metse a mantlê ao. Ya akofa ya tloîela mo teng ga sediba. Mme e rile fêla jaaka e tsêna, Phokobjê a e tloîela mokwatla, e bile ka ntlha ya go itšholetsa jalo, a akofa a tlola gapê a tšwa mo sedibeng. A le kwa ntlê a gadima a okomêla a raya Podi a re, “Ke go lebogêla thušô ya gago, mma ! Sala sentlê ka pula, nna ke tsamaile !” A ba a tlogêla Podi e e tala mo teng ga sediba, e ntse e ipôna boeleele jwa go reetsa mafoko a leferefere le go tweng Phokobjê.

LEWATLE

Selô se go tweng Lobopô, ke kgolokwe e kgolo thata, e e potonogang letsatsi ; e bile gapê le lônê le dikologa jaaka lekoto la koloi fa e tsamaya. Bontlhanngwe jwa lobopô bo khurumeditšwe ke metse a mantsi a a boteng, a go tweng Lewatlê—a a bidiwang 'sea' ka Sekgowa.

Lewatlê ga le lengwe fêla, a mantsi. Metse a lewatlê a letšwai, ga a kake a nowa ke setshidi sepê, fa e se ke ditlhapi le ditshidi tse di tshelang mo go ôñê. Ditshidi tse di mo lewatleng di dintsi, go simolola ka tse dinnyenye go ya kwa go tse dikgolo.

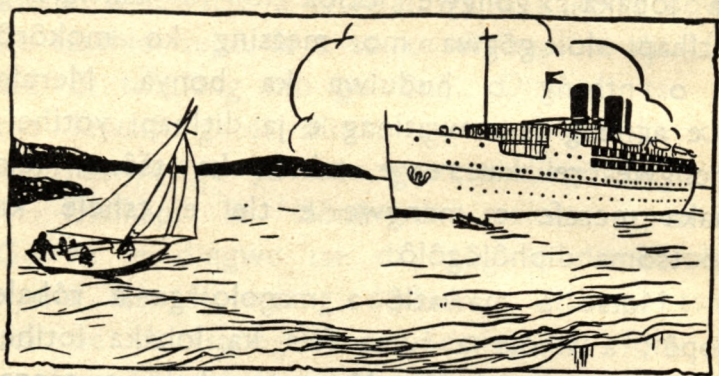
Ditlhapi le tšônê di mehuta mentsi. Go na le dingwe tse di nang le ditokololonyana tse di etsang diphuka : ditlhapi tseo dia tle di tsapoge mo metsing di fofe fa godimo ka sebakanyana, di be di wele gapê mo metsing. Le galê, ga se go fofa jaaka dinônyane di fofa ; go fofa ga tlhapi tse, go gokhutšhwane, gaufi fêla le metse a di tšwang mo go ôñê. Ditlhapi tšotlhe, ka di se na maoto lefa e le dinao, di itsamaisa ka ditokololonyana tseo, ga twe di-'fins' ka Sekgowa ;

di bile ka tšônê ditlhapi di tle di tsamaye ka bofefo thata mo metsing.

Ditlhapi ga di jewe tšotlhe, mme di le dintsi di monate. Di tle di tšhwarwe ka sekgoge se se gokeletšweng mo mogaleng, ntlha e nngwe ya mogala e tšhwarwe ke batho ba ba mo mokorong, gongwe ba eme mo majeng a a bapileng le lewatlê. Go gongwe, bogolo, ditlhapi di tšhwarwa ka lotloa, lo inwa mo lewatleng ke batšhwari, lo lesiwa ka lobaka; gongwe lotloa lo lo tšhwarang ditlhapi lo gôgwa mo metsing ke mokôrô o o ntseng o huduiwa ka bonya. Merafe e e agileng fa mawatleng e ja ditlhapi yotlhe; mengwe re ka re e tshela ka tšônê, fêla jaaka merafe e mengwe e tle e tshele ka go tšoma diphôlôgôlô.

Metse a mawatlê a magolo ga a rôbale gopê; a tlhola a šuma fêla ka lobaka lotlhe, le go se na phefô. Mme fa phefô e tšoga, modumô wa metse o nna mogolo thata Metse a tla a tšholetsege a kokomoge a nne makhubu a go tweng dintêlô. Makhubu a, jaaka a kgweediwa ke phefô, a salana moragô, a ya go thubêgêla kwa kgakala kwa dintshing tsa lewatlê, ka kgwašô e kgolo.

Bogologolo batho ba ne ba tshaba lewatlê, ba sa tsamaele kgakala, ka ba ne ba na le mekôrô e mennye e e dirilweng ka dikgong. Gompieno batho ba ithutile go dira mekôrô e metona thata ka ditshipi, e go tweng dikêpê. Mesepele e tsamaiwe fêla, lefa go se na tsela epê e e bônalang ; go sa bonwe lefatshe, lefa e le sepê fa e se metse a lewatlê fêla. Mesepele ya go nna jalo ea tle e bonwe ka thušô ya tshitšwana e go tweng

'kompase', e e šupang bokone le borwa. Le galê, go ise go itsiwe 'kompase', batho ba ne ba ithutile go tsamaya mo lewatleng ba lebile letsatsi le dinaledi fêla.

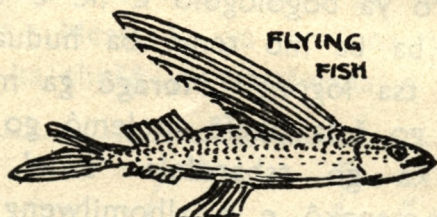
Dikêpê tse di tona di tsêna batho ba le bantsi, e ka ne e le makgolo a mašomê

le go feta. Go tšholwe dijô dingwe le dingwe, le dilwana le dithoto tsa methale-thale yotlhe. Go jewe, go robalwe, go dirwe, go tshamekwe, fêla jaaka ekete batho ba le mo gae mo lefatshing. Motlhamongwe go etiwa jalo malatsi a ka ne a le mašomê mararo go ise go gorogwe kwa go êtêlwang gônê.

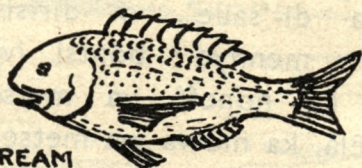
Mekôrô ya bogologolo e ne e tsamaisiwa ke batho ba ba mo teng, ba hudua mokôrô ka dirapô tsa logong. Moragô ga moo batho ba ithuta go šola phefô molemô go kgweetsa mekôrô, ka go tsharolola 'saile' kwa go-dimo, ka mepakô e e tlhomilweng mo mokorong. Ka jeno mokgwa o wa go huduisa mokôrô ka di-'saile', o dirisiwa fêla mo mekorong e mennye; bontsi jwa dikêpê di kgweediwa ka nonofô ya metse le molelô, jaaka setimêla, ka mowa wa metse a a tsenyediwang molelô. Dikêpê tse dingwe di tsamaisiwa ka mokgwa o le mongwe fêla le mebotorokara, ka 'petrol', lefa e le ka mahura a mangwe a mantšho a a tšhwanang, a a dirisiwang jaaka yônê.

Mo mabakeng a bogologolo, mawatlê a matona a ne a ntse jaaka melelwane e e sa kakeng ya tlolwa, a kganêlêla morafe

mongwe le mongwe mo lefatshing la ôñê.
 Gompieno, ka go tlo go tsamaiwe mo ma-
 watleng go se na kgoreletsêgô, mawatlê
 a dule ditsela fêla tse merafe e êtêlêlanang
 ka tšônê.

**FLYING
FISH**

BREAM

MMUTLA LE THOLO

Mmutlê a raya Thôlwê a re, "A re rutanê bongaka." Ba dumalana jalo, ba simolola go rutana bongaka. Jaanong, Thôlwê a bo a na le dinaka tse di kgatlhileng Mmutlê thata, a ba a rata go nna natšô, go di ntsha diphala.

Jalo Mmutlê a raya Thôlwê a re, "A re êpê mesima, re kubetsanyê; yo o šwang pele o tla jewa ke yo o sa ntseng a tshela." Mmutlê a simolola go êpa mosima; mme a o dira diphola di le dintsi, a phunya maroba a a tšwêlang kwa ntlê. Thôlwê ênê a êpa mogobodi fêla, a se ka a o phunya maroba. Ba sena go êpa, Mmutlê a re, "E re O utlwa mosi, O re, 'Mmutla o rra, kea ša!'"

Jaana ga tsêna Mmutlê pele, Thôlwê a mo kubetsa. Mmutlê a re,

"Thôlô o rra, kea ša."

Thôlwê a re,

"Tlhômama ka tlhôngô."

"Ka tlhôngô kea ša."

"Ema ka dinao."

"Ka dinao kea ša."

"Rapama ka sebetse."

"Ka sebetse kea ša."

Lefa go ntse jalo Mmutlê o ntse a ntshitse

nkô ka leroba lengwe le a le phuntseng :
mme a ipaya jaaka eketse a šule. Thôlwê
a mo ntsha, a mo garola tsêbê, a e ja : mme
a re a mo garola e nngwe, Mmutlê a re,
“Thôlô O rra, oa nja, Oa nkwetsa.”

Jaana ga tsêna Thôlwê, Mmutlê a mo ku-
betsa. Thôlwê a re,

“Mmutla o rra, kea ša.”

“Tlhômama ka tlhôngô.”

“Ka tlhôngô kea ša.”

“Ema ka dinao.”

“Ka dinao kea ša.”

“Rapama ka sebetse.”

“Ka sebetse kea ša.”

Mme e rile Thôlwê a šwa, a itshôkêla
molaô, le ênê a tla go šwêla fa kgorong,
jaaka Mmutlê a dirile. Mmutlê a mo garola
tsêbê, a e ja : e rile a mo garola e nngwe
a re, “Go re, ‘Mmutla o rra, Oa nja, Oa
nkwetsa.’” Mme Thôlwê a ba a šule ruri
a sa ipotle jaaka Mmutlê. Jalo Mmutlê a
ja Thôlwê, a mo wetsa, a ba a mo kgaola
dinaka tsa gagwê, a di ntsha diphala, a nna
a di letsa a re,

“Pê, pê, nakana tsa ga Thôlwê ; Pê,
pê, Thôlwê mosimane, Mmutlê monnana.”

NAKANA TSA GA THOLWE

Jaamong, e rile Mmutlê a ntse fa letlapeng, a letsa dinaka, Tladi a fologa, a tšwa kwa legodimong, a tla fa go Mmutlê, a kgatlhwa ke molodi wa dinaka. A raya Mmutlê a re, "Letsa dinaka tsa gago, ke utlwê—di nkgatlha thata." Mmutlê a simolola go letsa dinaka a re, "Pê, pê, nakana tsa ga Thôlwê; Pê, pê, Thôlwê mosimane, Mmutlê monnana; Pê, pê, re rutanye bongaka."

Tladi a kopa gore Mmutlê a mo adimê a letsê. Mmutlê a re, "Nyaya, kea gana; O ka tla wa fofa ka dinaka tsa me; kea gana." Tladi a ikana a re, "Ruri ka rrê, ka rra-Tladi, ga nke ke fofa ka tšônê." Jalo Mmutlê a adima Tladi, a letsa a re, "Pê, pê, nakana tsa ga Thôlwê; Pê, pê, Thôlwê mosimane, Mmutlê monnana; Pê, pê, ba rutanye bongaka." Mme ka bonakô fêla Tladi a ba a fofêla kwa godimo ka tšônê; Mmutlê a sala a ipôna boeleele jwa go nêla Tladi dinaka tsa gagwê.

Mmutlê a ya kwa Segokgung, a mo kopa gore a logê bubi, a mo isê kwa legodimong,

a yê go tsaya dinaka tsa gagwê kwa go Tladi. Segokgo a re, "O tla ntuêla kang?" Mmutlê a re, "Ke tla go duêla ka se O tla se lô-pang mo go nna." Segokgo a dumêla go thusa.

Segokgo a simolola go loga bubi; fa a sena go loga thata, ba palama ka jônê, ba ya go gôrôga kwa legodimong, ênê Segokgo le Mmutlê. Tladi a ba tľhabisa kgomo e e mahura; mme Mmutlê a tima Segokgo dinama, a mo abêla mogodu le madi fêla. Segokgo a hutsafala, a ithaya a re, "Ruri ke tla ngwêgêla Mmutlê, ga nka ke boa naê gopê." Mme Mmutlê a bo a lemoga megopolô yotlhe ya ga Segokgo.

E rile bosigo Segokgo a ipaakanyetsa go ngwêga, go robetšwe: a baya mogodu fa tľhogong ya gagwê, o na le madi. Mmutlê a tla a tsêna kwa go ênê, Segokgo a sa mmone, a tšhotsê dilô tšotlhe tsa gagwê, le dinaka tse a tšwang go di utšwa kwa go Tladi bosigo joo: a tsêna mo teng ga mogodu. E rile bosigo-gare Segokgo a tšoga, a tsaya mogodu, a ngwêga, a fologêla kwa lefa-tshing.

Ya re a tsêna mo tľung ya gagwê, a

latlhêla mogodu fa dinaung tsa mosadi wa gagwê, a re, "Tsaya, mma, madi ke ao, O a apêyê." Jalo mosadi wa ga Segokgo a baakanya pitsa go apaya madi le mogodu. A tsaya thipa a sêga mogodu ; Mmutlê a pholêla kwa ntlê, a phamola mogodu a sia ka ônê. Sekgogo le mosadi wa gagwê ba sala ba iphotlhere fêla, Mmutlê a ile a etse ruri.

LOBOPO

Lobopô lo na le dikgaolô di le dintsi ; ke go re, go na le mafatshe a le mantshi. Mafatshe a magolo, matlhano ; ebong Europa, le Asia, le Aferika, le Amerika, le Australa : le ônê mafatshe a magolo a na le dikgaolô di le dintsi. Mafatshe mangwe a magolo a kgaogantšwê ke mawatlê. A a tšhwaraganyeng, ke Europa le Asia ; mme molelwane ke majê a magolo thata a maleele.

Mafatshe ao otlhe a ntšwe ke merafe e le mentshi thata, le ditšhaba di le dintsi. Batho ba bile ba mebala mentshi, le dipuô dintsi, le mekgwa mentshi e e sa tšhwaneng. Lefatshe lengwe le legolo le ka ne le na le merafe e le mentshi e e sa tšhwaneng mo puong le mo mekgweng, jaaka lefatshe la Aferika. Kgaolô nngwe le nngwe e na le ditlhare tsa yônê, tse di sa tšhwaneng le tsa kgaolo tse dingwe ; le diphôlôgôlô, le dibatana, le dinônyane, le dirurubele, le dikhukhu, le ditšhoswane, le dinôga. Kgaolô nngwe le nngwe e na le dilô tse e leng tsa yônê fêla.

Gapê, mo mafatshing mangwe letsatsi lea tle le fise thata ; mo go a mangwe go

seramê se segolo. A mangwe a fa gare, ga a itse seramê se setonatonatona, le letsatsi je le fisang thata ga a le itse. Mo mafatshing a mangwe pula e na ka metlha yotlhe ; a mangwe a e bôna motlha mongwe fêla. Mafatshe

a mangwe a na le dinoka le melapô le metšwedi e e nang le metse sentlê fêla ; a mangwe ga a na metse, a dikaka fêla kafa Modimo o a dirileng ka gônê.

Mafatshe a mangwe a na le majê a a godileng a a phunyeletsang kwa marung. Go bile go na le majê mangwe a eketeng maišô, jaaka ekete aa ša ; motlha mongwe majê a, a thunya molelô le mosi, go bo go tšwa mbu le majê a a tlhapologileng, a tšhwana le serêtsê se se molelô se se belang. Ka Sekgowa majê a a ntseng jalo a bidiwa di-'volkano.' Mafatshe a mangwe ga a na majê apê, go metlhaba fêla le dipoa le maboana.

Mme mo dilong tšotlhe tse di mo lobopong lotlhe, se se kwa pele, se se gaisang dibopiwa tse dingwe, ke motho, ka a neilwe botlhale le kitšô. Motho ga a kana ka tlou, ga a thata jaaka tau, ga aa gola jaaka le-ruarua, mme o fenyâ dilô tse tšotlhe. O tsamaya mo lewatlang ka dilô tse o di dirang ka diatla tsa gagwê; o fenyâ molelô le metse le phefô; o fenyâ ditshidi jaaka pitse le kgomo, o di ntsha batlhanka ba gagwê, le morôrô a se thata jaaka tšônê. Thata le phenyo di tšwa mo botlhaleng jo o bo neilweng ke Mmopi wa gagwê. A go tlotlwê Modimo, o lebogêlwê dithušô tšotlhe tse o thusang batho ka tšônê.

MODIMO MMOPI

Modimo o mogolo ke o o dirileng
 Tse di molemô tšotlhe, le tse di phatsimang ;
 Letsatsi ja go thaba, le je le phirimang,
 Ngwedi le dinaledi tse di nyetsa-nyetsang.

Modimo o dirile mariga ' sitisang,
 Bothithô jwa selemô, molelô o fisang ;
 Le maru le seramê, le phefô e fokang,
 Le pula, le sefakô, le tladi e senyang.

Modimo o dirile mabêlê le bojang ;
 Dithunya tsa ditlhare, maungô a jewang :
 Diphôlôgôlô tšotlhe, ditlhapi mo nokeng,
 Le tšônê dinônyane, le tse di gagabang.

Modimo o dirile diteme maganong,
 Tse re buang ka tšônê se se leng mo pedung :
 A re šupeng tebogô, a re itumeleng,
 Re iseng malebogô go Rara mo pakong.

BOLOI 1

Boloi ke selô mang ? Karabô e ka re, boloi ke mogopolô mongwe o o teng mo tšhabeng tšotlhe tsa lefatshe je. Botshelô jwa batho bo laolwa ke tumêlô ya bônê ; batho, fa ba na le tumêlô mo letsatsing, ba nne batho ba letsatsi ; ke go re, mogopolô wa bônê wa botshelô o mo letsatsing. Batho ba ba dumêlang boloi mogopolô wa bônê o mo bololing kaga sengwe le sengwe. Ba re motho o ka nna a romêlwa tladi, o ka nêêlêlwa tau, o ka dirwa gore a wêlê mo teng ga sediba ; e ka re gongwe go losiwa seôka sa mo kgomogêla sa mmolaya ; o ka šwêlwa ke ngwana gongwe mosadi, o ka nwa metse a a lešwê a mo tsenya mala, o ka betwa ke nama ka go tlhôka go tlhahuna sentlê, o ka dirafalêlwa ke eng le eng—gotlhe fêla ke boloi.

Baloi ke batho ba ba botlhale thata. Ba ithutile megopolô ya batho ba ba agileng nabô mo motsing. Ba itse tlhaloganyô tsa bo-mangmang. Ba itse ba ba ba boifang le ba ba sa ba boifeng. Galê baloi ba ne ba

loaloa fêla, ka ba ne ba tlhaloganya sentlê go re batho baa ba tshaba. Motshegare ba ne ba tsamaya mo bathung, ba ntse ba reetsa kafa go tla dirwang ka teng maitseboa le ka maitišô. Fa ba lemoga gore motho o na le mabêlê a le mantsi, ba bile ba tlhotse ba bonye sentlê kafa ba ka tsê nang mo modukung wa gagwê ka teng, ke bônê e tla reng bosigo ba tseye madi a setshidi sengwe, ba tle go a tshêla mo mabeleng, gore mong wa ô nê a tshabê go a ja, ka ba lemoga fa e le motho yo o boifang boloi.

Botlhale jwa boloi ke go re, ea re motshegare ba tsamaye le motse, ba ntse ba bolêla kafa go tweng baloi ba dira ka teng. Ba ipaya ba ba sa itseng sepê. Lefa O ka leka ka mokgwa ofe, ga O kake wa bôna motho yo o ka ikayang fa a le moloi. Fêla O tla bôna batho ba le bantsi ba ba eketeng ba itse kaga boloi. Ba tla go bolêlêla gore baloi ba tle ba tsamaye bosigo ba rwele nala tsa batho mo ditlhogong, ba kiba ka dirope tsa batho, ba binêla diphupu pina e e dirang gore mošwi a rotogê kwa teng a tlê fa godimo, ba mo segê dinamata tse ba di tlhông, ba be ba binê pina e e mmusetsang kwa teng;

ba tla go bolêlêla gore, ea re fa ba fitlha fa kgorong ya ntlo, go tšwetšwe thata, ba bine kafa bônê ba itseng ka teng, ntlo yônê e ipule. Mme fa beng ba ntlo ba ise ba rôbale, ba bintshe tlhôngô ba koume, gore dinala tse di mo tlhogong di nnê di binê le tšônê, ka di fololetšwe ka thapô, e le gore beng ba ntlo ba rôbalê borôkô jo bo gakga-matsang, moloi a be a tsênê a yê go dira se a se ratang ka batho bao.

Ke gônê kafa boloi bo gapileng megopolô ya batho ka teng. Dikgosi di tshaba go busa ka kgololêšêgô kagobo batho ba ka tla ba di bolaya ka boloi. Baruti ga ba rute ka tšhwanêlô kagobo ba ka tla ba loiwa ke batho, kana ke baruti ka bônê. Botshelô jotlhe bo mo kgolegong ya poifô ya boloi ; ga go na motho yo o itshikhinyang, ga go motho yo o hêmang. Boloi bo hupeditse merafe e mentšho.

MOLAO WA MANONG

Ga twe monna mongwe o kile a ne a na le bana ba basimane le ba basetsana ; mme ba bo ba itaola, ba gana go utlwa di-taolô tsa ga rraabô. Bogolo wa ntlha, wa mosimane, e le motho yo mokima, a le mo-dipa, a gana gore rraagwê a mo laolê. Rraagwê tôta o na a mmoifa, a tshaba go mo kgale-mêla gantsi. Lefa go ntse jalo, a na le le-fokonyana je le lengwe fêla ; o na a tle a ba ree botlhe a re, "Heelang, bongwanaka ! Jaaka lo nnyatsa, lo gana molaô wa me, ruri lo tla utlwa molaô ; mme e tla bo e le molaô wa manong ! Lo tla thanya lomapô lo le mo tsebeng."

Tsatsi lengwe morwawê yo motona a raya monnamogolo a re, "Ke ya go tšoma." Rraagwê a mo raya a re, "Nyaa, se ye gom-pieno ; O ka tla wa dirafalêlwa ke sengwe." Ngwana a mo hularêla a gwanta, a tsaya dilô tsa gagwê a tsamaya. Mme ka mmaanete, tsatsi jeo fêla, a dirafalêlwa ke tirô e e botlhoko ; seôka sa mo kgomogêla sa mmolaya mo sekgweng, a ntse a re oa tšoma.

E rile ka a sa tle gae letsatsi jeo, lefa

e le bosigo, bomonnawê ba phakêla ka mošô ba re ba ya go mmatla. Fa ba ntse ba mmatla, ba tšhoga ka ba bôna manong a le mantsi a kgobokanetse sengwe. Ba re ba atamêla go bôna se se bolailweng, ba fitlhêla e le setoto sa motho. Manong a ntse a se dikologile; lengwe la se tšhwara la se gôga, je lengwe la se šwabola la se busa, jalo fêla, setoto se ntse se itesa se gôgêlwa kwa le kwa. Bomonnawê ba tšhogana ka ba lemoga fa setoto e le sa mogolo a bônê.

Ke gônê ba itseng go boêla gae, ba bolêla se ba se bonyeng kwa nageng. Botlhe ba lelêla mošwi, ba ba ba gakgamala ba re, “Ruri lefoko

la ga rraetšho le tshedile! Mogolo wa ronâ o šule, setoto sa gagwê se bile se jelwe ke manong. Fa motho a sa utlwe molaô wa ga rraagwê, o tla utlwa molaô wa manong!”

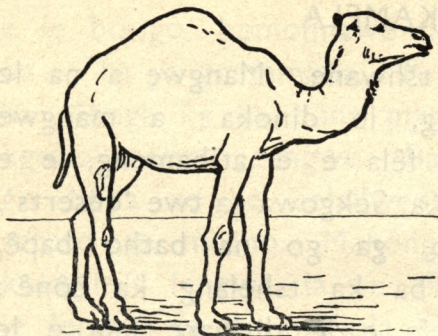
Go tloga foo, bana bao ba simolola go utlwa rraabô, ba bakêla ruri go nna ba itaola.

KAMELA

Mafatshe ga a tšhwane. Mangwe a na le majê a a godileng, le dinoka ; a mangwe a na le metlhaba fêla e e atlhameng, e e bidiwang dikaka. Ka Sekgowa ga twe 'deserts'. Mo dikakeng tseo, ga go na batho bapê, ka go se na se ba ka tshelang ka šônê ; metse ga a yô, lefa e le ditlhare lefa e le bojang. Dikaka tse di ntseng jalo di fitlhêlwa mo Aferika ya bokone, le mo Australia : lefatshe la Arabia ke sekaka se setona.

Mme lefa di sa nnwe, dikaka di na le go ralalwa ke batho fa ba etile. E tle e re batho ba êta mo sekakeng, ba bolole ba tšhotsê dilô tšotlhe tse ba tla di tlhôngang mo mosepeding otlhe oo, le ôné metse a a nowang. Ga go kake ga ikanngwa go bôna sepê mo tseleng, le morôrô motlhamongwe ba ka wêla sediba.

Dipitse ga di kake tsa kgôna mekgweleô e e bokete eo, lefa e le go êtêla kgakala di se na metse ; makaba le ôné a na a sa kake a dira tirô eo, ka kgomo e tsamaya ka bonya. Mme Modimo o baakanyeditse motho setshidi sengwe se se lekanyeng go ralala dikaka. Phôlôgôlô e, e bidiwa 'kamêla'.

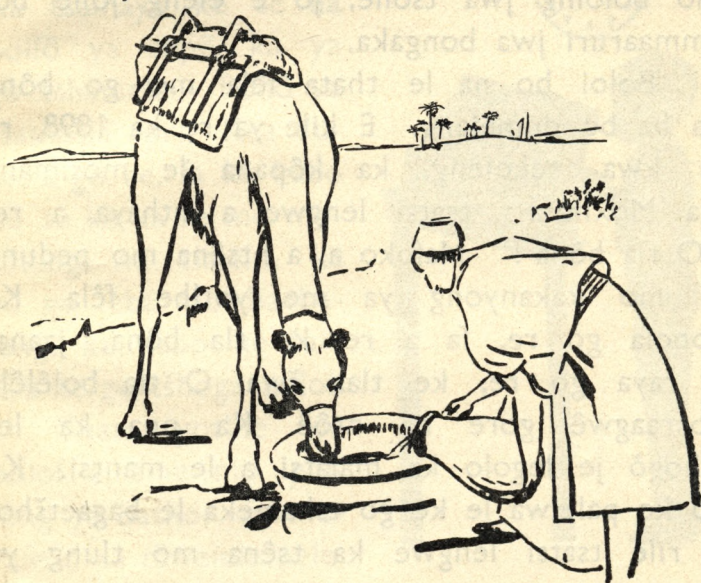
Kamêla ke
phôlôgôlô e to-
na, e molala
molele le ma-
oto malele. Bo-
boa jwa yônê
bo sêtlhanyana,
khubitswana —

mmala wa jônê o batla go tšhwana le wa
thwane. Ga e na ditlhako jaaka pitse, e ma-
oto a matona a a metse, a a sa kakeng a
nwêla mo motlhabeng o o bokete. Kamêla e
na le nonofô ya go tsamaya lobaka lo lo-
leele e sa nwe metse ; go ka twe e na le
sepakô sa metse mo mmeding. Mong wa yônê
gantsi o e belesa dithoto tsa gagwê tšotlhe,
dijô, metse, diaparô, tlhôngôlô, le eng, ênê ka
esi a bo a tsamaya ka dinao. E seng jalo oa
tla a e palame a nne godimo ga dithoto. Ke
gônê ka moo kamêla e tle e bidiwe 'sekêpê
sa sekaka', kagobo e ôlêla dilô tšotlhe, e êtêla
kgakala e sa ikanye go bôna sepê mo tseleng ;
jaaka sekêpê mo lewatlang.

Fa kamêla e belesiwa, ka e le phôlôgôlô
e e fetang motho ka go gola, e bo e katisiwa
go khubama ka mangôlê, e nne fa fatshe,

gore mokgweleô o bêtê o bofiwê mo mo-
kwatleng wa yônê. Le gônê go belesololwa,
e tle e khubame jalo.

Mo go bônê Maarabia, fa e le loêtô
lo loleele, ba ikanya yônê kamêla e le yosi.
Ke phôlôgôlô e ba e ratang thata ba e
bôka da difela. E bile mo go bônê kamêla
ke tšhobokanô ya diruiwa tšotlhe; ke yônê
leradu, ka e ka gangwa maši, e bile ke pe-
lesa, e rwala thoto. Fa e šwa ea jewa, le
boba jwa yônê bo logwa khai e e thata
e e bolêta e e bothithô, e go dirwang dia-
parô ka yônê. Ke namane e tona ya seruiwa!

Re setse re utlule kaga boloi, go re ga go na kagišô e e tlhomameng mo Motswaneng, lobaka lotlhe o mo poifong, motshegare le bosigo. Boloi boa bolaya, le gompieno, mme bo bolaya ka go dumêlwa. Fa boloi bo sa kake jwa bôna babodumedi, ga bo kake jwa dira le thata mo go opê. Le dingaka tsa gompieno di lemoga sentlê fa batho bangwe ba sa di dumele, mme fa di tla go ba alafa di tšhwara namane e tona ya bothata. Ga di alafe ka kgololêšêgô, ka ga go dumelwe mo boloing jwa tšônê, jo e eleng jônê boammaaruri jwa bongaka.

Boloi bo na le thata fêla mo go bônê ba ba bo dumêlang. E kile ya re ka 1898, re le kwa sekoleng, ka kôpana le mosimane wa Moxhôsa : tsatsi lengwe a nthaya a re, "O tla bôna !" Mafoko a, a ntsêna mo pedung le mo kakanyong ya me yotlhe fêla. Ka gopola go re, fa a re ke tla bôna, jaana, o raya go re, ke tlaa šwa. O tla bolêlêla borraagwê gore ba ntôê. Ka nna ka le-tšhogô je legolo ka malatsi a le mantsi. Ka bo ke palêlwa le ke go tshameka le bagaetšho. E rile tsatsi lengwe ka tsêna mo tlung ya

bojêlô ka nakô ya 10 ya tlôlôkô. Ga bo go na le Baebele e kgolo e e ne e tle e balwe ka nakô ya dijo ; ka ya fa go yônê ka e phutholola ka bala. Fa ke ntse ke bala, ka utlwa lentšwe sentlê le bua le lebaganye le watšhe e tona, le re, "Fear not, only believe." Ke go re, "Se boife, dumêla fêla." Le ne le bua Sekgowa kagobo ke ne ke bala puô ya Sekgowa. Ka lelala, ka fitlhêla go se na opê yo o buang le nna. Go tloga fa, ka dumêla se le-ntšwe le se buileng. Ka tsamaya ke se na poifô ya sepê, ka ya go tshameka. Poifô ya tsamaêla ruri. Kea dumêla go re, fa ke kabo ke se ka ka re mo motlheng wa tlalêlô, ka ya go leba mo Baebe-
leng, ke kabo ke šule fêla ke go tšhoga boloi.

Thata yotlhe ya boloi e eme mo poi-fong ya batho. Fa mo-rafe o sa tšwelele pele,

ke ka ntlha ya poifô. Motho fa a gopola go dira sengwe se se molemô, oa boifa, ka a gopola gore ba bangwe ba tla mo lôa. Morafe o o nang le poifô ga o kake wa tšwêlêla pele gopê. Morafe o o tshabang ntwâ, o boifa go lwa, o tsêêlwa lefatshe ke merafe e mengwe ; ga o kake wa dira le go ikgopolêla sepê. Go ntse jalo le mo botshelong jwa legae ; morafe, fa o nna ka poifô, ga o kake wa ikgopolêla sentlê gopê.

Lokwalô lwa Modimo loa re, "Poifô ya Modimo ke yônê tshimologô ya tlhaloganyô." Setho šônê sea re, "Poifô ya boloi ke yônê tshimologô ya tlhaloganyô ; motho yo o botlhale ke yo o dirang le dingaka." Gompieno go batho ba le bantsi ba ba duleng mo megopolong eo, le mo mekgweng eo, le mo botšhwarong jwa poifô ya boloi : mme bontsi jo bogolo ke ba ba sa ngaparetseng dilô tse ka thata yotlhe fêla. E bile bantsi mo go bônê ba, ba rutegile, e le ba ba amogetseng bontlha bongwe jwa "pudulogô" ; mme mo poifong ya boloi e sa ntse e le di-tšhwarwa fêla.

PINA YA MORAFE

(Go opêlwê ka molodi wa "God save the King.")

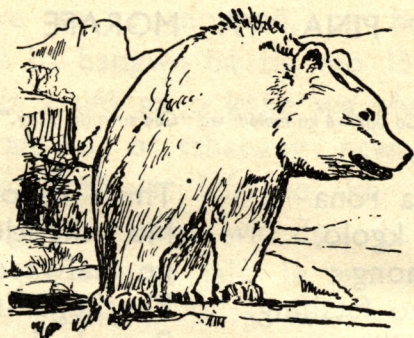
Modimo wa rona
U kgosi e kgolo,
Kwa godimong ;
Le gône mo fatshing,
O kgosi e 'busang,
Wa lobopô lotlhe
O molaodi.

Ja rona lefatshe
O le segofatsê
Le dikgosi.
Dipula a di nê,
Re bônê mabêlê,
Le tšônê ditshidi,
Di itumêlê.

Thusa bagolwane
Mo dikgotleng tšotlhe
Le malwapeng.
Phuthêgô le thutô
Bana le bagolo
Ba ditšhaba tšotlhe
Tsa Setšwana.

Kôpanya ditšhaba
Ratong le kagišong,
Le tumelong.
Metsing le metsaneng,
Thabeng le metlhabeng,
Le mo mannong otlhe,
Di agisê.

Nêo tšotlhe tse dintlê
Di abêlê kgosi
E ' kwa tlhogong.
Mmušô o siamê,
Bošula bo thijwê
A go nê dipula
Ntlheng tšotlhe.

BAETI LE BERA

E kile ya re motlha mongwe banna ba le babedi ba êta mmôgô, ba ralala sekgwa se segolo : e bile ya re ka sekgwa seo se ne se tletse dibatana, ba šolofetsanya ba re ba tla thusanya fa ba ka wêlwa ke bobe bongwe mo loetong lwa bônê.

Tsatsi lengwe jaaka ba ntse ba etile, bera ya ba kgomogêla e tšwa mo setšwatšweng. Mongwe wa babedi ba, ka e le motho yo o tlhaga yo o bofelo, a akofa a palama setlhare : yo mongwe, ka a le motho yo o godileng, yo o se bofelo jaaka yo mongwe, a itatlhêla fa fatshe, a ribama a totomala

a ikhupetsa mowa, a ipaya jaaka ekete o šule. Bera ya tla mo go ênê yo o toto-metseng jalo, ya mo dupadupa; mme ka e gopola gore o šule, ya tloga ya boêla mo setšwatšweng e sa mo dira sepê.

E rile bera e sena go tsamaya, monna yo o neng a palame setlhare a fologa, a bo-êla kwa go moeti ka ênê a nyenya fêla, a

mo raya a re, "Bera eo e go reile ya reng? Ke e bonye e beile molo-mo wa yônê fa tsebeng ya

gago; gongwe e go sebeditse sengwe."

"Tôta," ga fetola yo mongwe, "E nkga-kolotsê sentlê. E ntshebeditse e rile, e tle e re ke le mo loetong, ke se tlhole ke ikanya legatlapa le le etsang wêna!"

LERUARUA

Go setse go boletšwe kaga ditshidi tsa lefatshe, le jaaka lewatlê le jônê le na le ditshidi tsa jônê, ebong ditlhapi tsa ditshika di le dintsi, le dilônyana tse di gagabang ka kwa tlase ga jônê; dikhudu le tšônê di teng. Go na le ditlhapi tse di tšomang tse dingwe, dia di ja, jaaka ekete dibatana.

Go bile go na le setshidi sengwe gônê mo lewatleng se se fetang ditshidi tšotlhe fêla tsa lefatshe ka bogolo. Setshidi seo se popêgô ya tlhapi; ka Sekgowa se bidiwa 'whale', ka Setswana ga twe leruarua. Mme batho ba ba ithutileng dipopêgô le mekgwa ya ditshidi ka ditshika tsa tšônê, ba re leruarua ga se tlhapi, ka gonne le gôga mowa jaaka dibopiwa tsa lefatshe, mme ditlhapi ga di goge mowa jalo; e bile gapê leruarua le tšhola bana jaaka ditshidi tsa lefatshe, ga le bee mae jaaka ditlhapi.

Ka le sa nne mo lefatshing, ga le na maoto; le šapa mo lewatleng ka mogatla wa jônê, le ka ditokololonyana tse erekeng diphuka, tse ka Sekgowa ga twe di-'fins'. Lefa

leruarua le na le molomo o motona, ga le na mênô ; le tshela ka go tšoma ditlhapinyana dingwe, le di metsa le ntse le šapa, jaaka mmamathwane a tle a je dintsinzana a ntse a fofa-fofa.

Gapê leruarua, ka ntlha ya go tshela mo mawatleng a a tsididi thata, le none le nne mahura a le mantsi go kganêla seramê. Batho ba tle ba le tšomele mahura ao, ka mahura a leruarua le le lengwe fêla le ka tlatsa dišwake di le dintsi. Go bololwe letšholô leo ka dikêpê tse di baakanyeditšweng tirô eo e le yosi fêla ; maruarua a hulwa ka tlhōbōlō e e hulang segai se se dikōbê se gokeletšwe mogala, gore leruarua, le sena go šwa, le gōgêlwê kwa sekepeng gore batšomi ba le buê ba iketlile, le go tsenya mahura a lônê mo dišwaking le mo ditankeng. Mahura kwa pele a ntshiwa lookwane longwe, lo lo dirisiwang mo diponeng tse di tukang, le ka ditirišô tse dingwe.

PHOKOBJE LE PHIRI

Phokobjê o kile a bitsa Phiri a re, "A re tsamayê ke yê go go kaêla kwa dijô di gônê." Ba tsamaya mmôgô, Phokobjê a mo êtêlêla pele, ga tsamaya ba fitlha kwa lesakeng lengwe. Ka go le bosigo, ba fitlhêla dinku di le mo teng : ba tsêna ka phatlha e tshe-sane mo lorakong, ba bolaya dinku ba di ja. Phokobjê a nna a ya go itekanya mo phatlheng e ba tsenyeng ka yônê. Kgantelê a bôna go re jaanong o tla thama ; jalo a ngwêgêla ruri, Phiri ênê a ntse a tsentsê mênô fêla. E rile kgabagare Phiri a sena go kgora, a leka go tšwa ; mme a iphitlhêla mpa e budu-logile ka mo a sa kakeng a tšwa ka phatlha. Fa bosigo boo sa, batho ba tla, ba mhitlhêla ba tsaya melamu ba mo rutha ba re ba mmo-laya. Phiri wa mogolo a falola fêla ka le-tšhoba la mogodu, a kgogoga a sia a gogoretse a bile a tlhokofetse mmele otlhe.

Phiri e sena go falola a ya a fitlhêla Phokobjê. A fitlha a re, "Molôtsana ke wêna, e ntse jaana O no O nkôka !" Phokobjê ênê o na a letse fa fatshe, a itshi-

dila, a ithapami-
sa, a re, "Le nna
ba mpolaile, mo-
golole, mo go
botlhoko : kea
palêlwa ; tswê-
tswê, O mpêlê-
gê re tsamayê."
Phiri a tloga a le-
bala tšhakgalô ya
gagwê, a mmê-
lêga.

E rile Phiri a ntse a mmelege jalo, Pho-
kobjê ênê a simolola go ôpêla, a tshêga ka
bolôtsana, a re "Mošwi o belege motshedi,
mošwi o belege motshedi!" Phiri a mo u-
tlwa, a mo digêla fatshe ; Phokobjê a tšwa
a sia. Kwa pele a nna a itapolosa. A le
foo, a tšhoga ka a bôna Phiri a tla ; a siêla
mo logageng longwe lo lo gaufi, a fitlha a
lo kakatlêlêla kwa godimo.

E rile Phiri a tla, a bo a gaketse tôta.
Mme Phokobjê a bua ka bonôlô fêla a re
"Mogolole, rea wêlwa! tshegetsja jaana ka bo-
nakô, O tla mpetsa kgantelê. O se ka wa
lesa, ke sa ntse ke ya go senka logong lo

re ka tshegetsang ka lônê." Phiri a dumêla, a sala a tshegeditse logaga, Phokobjê ênê a bo a ngwegile gapê.

Fa Phiri a ntse a tshegeditse logaga, ga tla Botšhwene, e le beng ba logaga, ba fitlha ba re, "O tshegeleditseng ntlo ya rona?" Phiri a re, "Phokobjê o rile ea wa, o bile o ile go senka logong lwa go e tshegets'a." Botšhwene ba tshêga fêla ba re, "Ga e we gopê! Tlogêla O tsamayê!"

Foo Phiri a latêla Phokobjê a šakgetse bogolo segolo. Kgantelê a mo fitlhêla fa mosimeng o o nang le dinotshe. A mo fitlhêla a tšhotsê lomêpê, a ipaya jaaka eketse oa bala. Phiri a re, "Gompiyeno O šule, molôtsana ke wêna!" Phokobjê a fetola a re, "Kea itse le nna, ga go na pelaêlô. Ke molato ruri, mme ga ke re O se mpolayê, ka re fêla, O itse gore go tshipi gompiyeno, le wêna reetsa fêla mo teng. Bana ba sekole baa ôpêla, le nna ke tšhotsê lokwalô, kea bala."

Phiri jaana a okomêla a utlwa motshitshi o duma. A re, "Ka mmaanete!" Phokobjê a re, "Ke gônê ka mo ke reng O tla mpolaya ka mošô. Gompiyeno le wêna O ka

bala wa ôpêla. Phiri a re, “Mme ke tla bôna kae lokwalô?” Phokobjê a mhetola ka go re, “Go itsêelwa fêla; tsêna fêla, O tsêê longwe, O tla di fitlhêla di le dintsi.”

Jalo Phiri e tsêna mo mosimeng, a re o ya go tsaya lokwalô. E rile a sena go tsenya tlihôgô mo teng ga mosima, motshitshi wa mo rôthôtha wa mo phunya matlhô. Phokobjê ênê a ômêlêla ka ditshêgô, a tšwa a siêla ruri, a ntse a tshêga fêla.

MAQAMUSELA WA MOSWELA-TUMELO

E ka ne e le ka ngwaga wa 1877, mongwe wa baruti ba bašweu, Monare Ofertbro, wa Eshowe, o na a na le lekôkô la batho ba ba neng ba tloga ba kolobediwa. Ba ne ba tle ba rakanele mo tlung ya thutô, e le batho ba see kae, bagolo le bana. Mojakô wa ntlo o no wa tle o lesiwe o bulegile, gore e re fa bangwe ba rata go tla go reetsa ka lobakanyana, ba se ka ba kgoreletsêga. Bangwe ba ne ba tle ba tsene jalo, ba nne ka lobakanyana, ba tloge ba tsamaye. Mo bathung ba ba neng ba dira jalo, ga bo go le monna mongwe a bidiwa Maqamusela, e le mongwe wa mašôlê a kgosi. Mme lefa go ntse jalo, o na a farologanye le ba bangwe kagobo o na a tla ka nakô nngwe le nngwe e go kôpanêlwang thutô ka yônê, le gônê a se ke a tsamaye go ise go phatlalalwe. Mme ka e ne e le lešôlê, Moruti a se ka a kwala leina ja gagwê mo phuthegwaneng ka taolô ya kgosi e ne e ileditse mašôlê tumêlô.

Ya re barutwana ba sena go fetsa di-

thutô le go lekwa, ba ba arabileng sentlê ba dumêlêlwa fa ba tšhwanetse go kolobediwa. Ke e re moragô ga tirêlô ya kolobetso, Maqamusela a tla kwa go Monare, a mmotsa a re, "Monare, O kolobeditse ba bangwe, nna ke eng O sa nkolobetsa?" Monare Ofertbro a mmotsa gore, a gaa utlwa taolô ya kgosi e re, fa mongwe wa mašôlê a ka nna Mokeresete, o tla bolawa. Maqamusela a re, ee, o utlule sentlê. Moruti a mo ga-kolola gore a a se nnê mafega go dumêla, a akanyê sentlê pele, ka go rapêla. Maqamusela a tsamaya, a dira jalo; kgabagare a boêla gapê kwa moruting, a re, o dumêla fa e le go rata ga Morêna Yesu gore a kolobediwê. Go no go se na mafoko apê a mantsi; Mozulu o ne a itse se se tšhwane-tseng go tšwa mo teng; mme o ne a šweditse mogopolô wa gagwê. Moruti a ba a tlhôma letsatsi le o tla kolobediwang ka jônê.

Ya re ka lotlatlana lwa letsatsi le a tla tšogang a kolobediwa ka jônê, Maqamusela a tšwa mo tlung ya thutô, a tšwa go fetsa thutô ya bofêlô, a ya gae. E rile a le mo tseleng jalo, a ise a fitlhe kwa gae, a tšhoga ka a fitlhêla mašôlê mangwe a kgosi a mo laletse

fa kgophung e e neng e le sekgwa. Mašôlê a mmolêlêla se a se romilweng. (Mongwe wa batho ba ba romilweng ke kgosi, ya re kwa moragô a bolêlêla baruti se se neng sa dirafala.) Maqamusela a re, "Kea utlwa; ntetlang ke rapêlê pele." Barongwa ba kgosi ba se ka ba nna manganga; ba mo dikanyetsa, digai ba di ekile, gore e se re gongwe a tlhaga a sia. Fa ba mmôna a sa leke go itlhabanêla, ba simolola go nna fa fatshe.

Maqamusela a êma fa gare, banna ba ntwa ba ntse ba mo dikanyeditse jalo. A simolola go rapêla, a buêla godimo gore ba mo utlwê. A ithapêlêla, gore Modimo o mo utlwêlê botlhoko, le gore, lefa a ne a sa kolobediwe, o mo amogêlê mo bogosing jwa ônê. A rapêlêla mosadi wa gagwê, le bana ba o neng a ba tlogêla. A rapêlêla baruti ba ba mo rutileng. A rapêlêla kgosi ya gagwê e e rileng a bolawê: a rapêlêla le mašôlê a a romilweng go mmolaya. A rapêlêla Mazulu ka ênê a le mantsi, a ba umaka ka maina. Kwa bofelong a rapêlêla lefatshe la Mazulu, gore le tšwê lefatshe la Sekeresete. E rile a sena go wetsa thapêlô a ba raya a re, "Jaanong ke šweditse."

Batlhabani ba ne ba ntse ba ntse fa fatshe ka boiketlo, bangwe ba itsêêla kgang. E rile Maqamusela a simolola go rapêla, ba didimala ba mo reetsa. Ya re a ntse a rapêêla pele, ba reetsa segolo bogolo. Bantsi ba simolola go boifa, bangwe ba šêbašêba ; ba gopola gore go tla bo go na le sengwe sa botlhodi, gongwe sa boloi, mo teng. Botlhe ba tšhwarwa ke kgakge : ka mo a re a khutla a re, “Ke šweditse”, ga se ka ga nna opê wa bônê yo o ithokgonyang go mmolaya. Ba baa ba sitêgêla ruri—lefa serongwa ke kgosi se le thata.

Mme le gônê ba bo ba tshaba go boêla kwa kgosing ba sa mmolaya, ka e ne e tla bo e le lošo mo go bônê ka bosi. Ke gônê, ka maanô a sa site, ba tloga ba bôna mokolwane mongwe a disitse segautšhwane ; ba mo tlhaeletsa. Fa a tla, ke ba mo tsenya segai mo seatleng, ba mo raya gore a bo layê ênê yo o fa gare. Mokolwane ka taolô ya bônê a tsaya segai a mo tlhaba ka thata yotlhe. Maqamusela a ba a se ka a leka go sia lefa e le go itlhabanêla ; a wêla fa fatshe a šule senku.

E ne e le ênê mošwêla-tumêlô wa ntlha

wa Mazulu. Ke ênê 'Moenyana o pele, lo-
bônê lwa wabô.' Ka metlha yotlhe ke boam-
maaruri go re, 'Madi a bašwêla-tumêlô ke
yônê peo ya Phuthêgô.'

MOLAO WA BOMMOGO

Go kile ga nna monna mongwe, bogologolo. O rile a setse a tšofetse a bôna go re o tla tloga a šwa, a bitsa bana ba gagwê go ba laya, a ba raya a re, "Kea tsamaya, bongwanaka ; salang sentlê, lo tshelê, lo dirê thata." Fa a sena go bua jalo, a ba raya a re ba tlê le melamu ya bônê, ba e lere kwa go ênê.

Fa ba sena go lere melamu, monnamogolo a ba raya a re, ba e pataganyê, ba e bôfê mmôgô, e nnê ngata. Ba sena go dira jalo, a raya wa ntlha a re, "Tsaya ngata ya melamu, O e putlaganyê." Wa ntlha a e tsaya, a e leka, a ba a e leka gangwe le gapê ; mme a retelêlwa ke go e putlaganya. Monnamogolo a raya wa bobedi a re, a e tsêyê a e lekê. Le ênê, ngata ya mo palêla. Jalo fêla le ba bangwe botlhe.

Fa ba sena go leka botlhe, monnamogolo a ba raya a re, "Ngata, loa e bôna, e lo paletse lotlhe. Jaanong e bofololeng." Ba dira jalo. A ba raya gapê a re, "Jaanong,

mongwe le mongwe a tsêyê molamu wa gagwê, a o komoganyê.”

Wa ntlha a tsaya molamu oa gagwê, a o komoganya ; wa bobedi jalo, le wa boraro.

Melamu e sena go komoganngwa yotlhe, monnamogolo a ba raya a re, “A ga ke

re lo bonye, bongwanaka, jaaka ke lo neetse melamu ka sengwe, gore lo e komoganyê, melamu ya rôbêga fêla sentlê ? Mme fa e le melamu e patagantšwê, e le ngata, ya lo palêla lotlhe ? Ke go re, melamu e ne e ile seôpô sengwe e šobokantšwê mmôgô. Bongwanaka, lo ithutê molaô ko oo. Fa lo ikgaoganya, mmaba o tla lo senya a lo komoganya ka mongwe : mme fa lo ya seôpô sengwe, lo tla mo palêla, fêla jaaka ngata e tšwa go lo palêla. Tšhwaraganang, lo palêle mmaba, bongwanaka. Fa lo kgaogana ga lo nka lo tshela lo nna thata, gopê.”

Fa a kabo a itsile Setswana a ko a ba
 rutile ka seane se se reng, "Bana ba tshipa,
 tšhwarang tsela ; fa lo kgaogana lo lošo lwa
 mogotlha."

BOKHUTLO JWA NGWAGA

Go ôpêla botlhe :

Ditirafalô tsa botshelô, Rara oa di itse ;
 Dikgaoganô, dikôpanô, Rara oa di itse.

Ba ba salang :

A kêtô yotlhe e atlêgê, phatsa di kubêgê !
 A lo tľhabêlwê ke letsatsi, phatsa di kubêgê !

Ba ba tsamayang :

Dipula di kê di lo nêlê, gwagwa di ôpêlê !
 Lo nêlwê ke e namagadi, gwagwa di ôpêlê !

Ba ba salang :

Morêna a lo êtêlêlê, tľhôkwa di rôbalê !
 Mesima yotlhe e katêlwê, tľhôkwa di rôbalê !

Ba ba tsamayang :

Modimo o lo thusê, tsala, se timeng molelô !
 Lo tšhwarê tirô tšotlhe thata, se timeng
 molelô !

Botlhe :

Monei wa loratô lotlhe a re segofatsê !
 Morulaganyi wa botshelô a re segofatsê !